

Беларуская рэвалюцыйная сътуацыя: НАРОД НЯ ХОЧА, НАМЭНКЛЯТУРА НЯ МОЖА

№ 37 (246) 10 верасьня 2001 г.

Заснаваная ў 1906. Адноўленая ў 1991. Выходзіць у панядзелкі

ПЕРШАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

ГАНЧАРЫК ПРАЙГРАЎ

ПАДПІСНЫ ІНДЭКС 63125

Аптынне "НН"

Выбары 1994 году былі ўпершыню і прыпалі на самое маленства нацыі. Таму гэта была цацка ў руках дзіцяці — реч і нечаканая, і я нія надта зразумела, нашто патрэбная. Чалавек ні верыў, што ад яго нешта залежыць і круціў той кубік Рубіка з шасыцамі-гранямі, ні ведаючы, якай з іх што азначае, што тут з чаго вынікае і на халеру яму тая свабода выбару.

Выбары 2001 году вярнулі чалавеку ягонае звыклое з савецкіх часоў пачуцьцё — ад яго нічога не залежыць, у ягоным жыцці нічога ні зьменіцца, бо "ня важна, як галасаваці, а важна, як падліві" — падліві такія самыя, ад якіх нічога не залежыць, апроч сваіго працоўнага месца, сваій сям'і, сваіго дому. Яны рызыковалі і паміж месцам, сям'ёй і домам — з аднаго боку, і дэмакратыяй — зь іншага — выбралі першае.

Выбары 2001 году сталі этапнымі для ўмацавання дыктатуры ў краіне і легітимаціі рэжыму Аляксандра Лукашэнкі. Ягонае паслыданчае вяртанье да разліку і атрыбутаў савецкага часу паміж іншым мае на мэце і аднаўленыне пажыццёвае кадэнцыі кіраўніка дзяржавы. Таму пра выбары 2006 году казаць не даводзіцца.

Сяргей Дубавец

Аптынне «НН»: у чым адрозненны Другіх выбараў ад Першых і як Вы ацэньваеце вынікі выбараў.

Працяг на старонцы 2.

Папярэдня вынікі паводле Цэнтравыбаркаму

Гайдукевіч С.	2,5%
Ганчарык У.	15,4%
Лукашэнка А.	75,6%

На жаль, папярэдняя вынікі паводле падліку "Незалежнага Назіраныя" на момант здачы нумару ў друк не былі вядомыя.

Папярэдняя вынікі старшынка Цэнтравыбаркаму Лідзія Ярошына агучыла а 4,20 раніцы сёняня. Уздел у галасаванні ўзялі 85,5% выбарцаў. Найменшую колькасць галасоў А.Лукашэнка сабраў у Менску — 57,9%, найбольшую — у Гомельскай вобласці — 86,8%. Найбольшая колькасць выбаршчыкаў прагаласавала за Ганчарыка ў Менску — 30,5%. Найменш галасоў адзіны кандыдат сабраў у Гомельскай вобласці — 8,5%.

Апазыцыя прайграе інфармацыйную вайну

Прайграе Беларусь

Учорашні дзень пачынаўся горача. У Менск былі таемна перакінутыя часткі ўнутраных і мабільных сілаў з Горадні, Віцебску, Мар'інай Горкі. З-за хмару выїзжала сонечка. Над Драздамі круціліся тры гелікоптэры. Ля Беллапка быў арыштаваны Але́сь Казак, лідэр Асацыяцыі рэсурсавых цэнтраў, які пільнаваў перамяшчэнны войскаў. З Горадні, Берасцьця, Прапойску, Ворышы, Віцебску, Магілёва даходзілі навіны пра недапушчэнне назіральнікаў на ўчасткі. У Берасцьці расейская журналісты зауважылі адчыненую скрыню для датэрміновага галасавання. "Незалежнае назіраныне" агучвае звесткі: у Смургонях у суботу зынкала скрыня для галасавання, а ў Рэчыцы знайшлі падпісаныя пратаколы з заведамай перамогай Лукашэнкі.

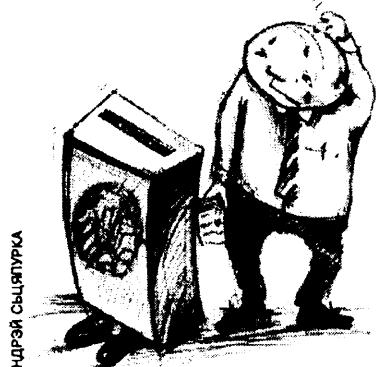
Спэцслужбы часткова паралізавала дзейніць "Незалежнага Назіраныя" і апазыцыйных СМИ, вырубіўшы Інтэрнэт-сайты апазыцыі (во табе і анархічны Інтэрнэт, які працуе ў Беларусі цераз адзін кантраліруемы дзяржаваю канал), заблякаўшы электронную пошту, аблажыўшы штабы Ганчарыка і назіральнікаў, адлучыўшы ім тэлефоны і парушыўшы працу мабільнай сувязі. Спэцслужбы на-

ват паадлучалі тэлефоны ў тых нумерах гатэлью, дзе размысляліся заходнія назіральнікі, і паралізавалі працу спадарожнікавай станцыі TBS, прывезенай заходнімі тэлеканаламі (во табе і Лукашэнківай службах, якія ў апазыцыі шмат хто пагардліва менаваў "калхознымі").

У выніку Лукашэнка цалкам выйграў інфармацыйную вайну. І нават Радыё Свабода а 23-й на мела іншых лічбаў, апроч папярэдніх Цэнтравыбаркаматаўскіх, і, больш за тое, анализавала іх. А пасля паўночы і "Свабода" змоўкла, бо б гадзінай вяліччыні, адведзеныя ім на вечар, скончыліся.

Для простага беларуса адзінай крыніцай інфармацыі было тэлебачанне, якое ад 22-й вечара пачало сівяткаваць перамогу Лукашэнкі. Гарант канстытуцый і суверэнітetu прымаў віншаваныні ѹ адказаваў на ветхія пытанні журнналістаў, разважаючы пра 11% галасоў апазыцыі.

Хоць, бадай, на тра было мець вышэйшай адукцыі, каб задумацца, што не малі ў 22.30 падлічыць у Менску толькі 15% галасоў, у Менскай вобласці — 40%, а ў Віцебску — цэлых 60%. Но ў Беларусі адзін часавы пояс. Але ж Рада настолькі ў нас у галовах...

Андрэй Сіўцэв

На двары церусіў даждж, і 3 тысячы чалавек, што сабраліся на Каstryчніцкай плошчы, паціху разыходзіліся, змучаныя без канца паутаранаю песніяй Траццяцькова "Дзе Ганчар? Дзе Красаўскі?" па-расейску і па-беларуску ўперамежку з "Modern Talking" і "NRM" за нейкіх выпадковых кастанёў. Каля паўночы на плошчы засталася тысячі самых заціхых. А У.Ганчарык, нібы С.Шарэцкі ў 96-м, заклікаў сабранных прайсці скапаць спакой.

Беларуская намэнклятура на здужала перайграць Лукашэнку. Адна "Хартыя'97" вяла змаганье лукашэнкіўскім ж прыёмамі.

Працяг на старонцы 6.

ГАЗЕТА ТВАЁЙ душы

Падпіска
на месяц
каштue
929
рублёў

Для менчукоў
падпіска
на шапік
“Белсаюздруку”
— 760 рублёў

Падпісны індэкс 63125

Кіаскі “Белсаюздруку” адкрыты прызнаючы, што ім заборонена браць на продаж болей асбонікаў незалежных газетаў. Таму “Нашу Ніву” можна купіць на скрызь і не заўхды. Дык падпісваецца!

Доўгае развітанье з цнотай

Першыя выбары, другія выбары, трэція выбары...

Чым, на Вашу думку, адрозніваюца першыя і другія прэзыдэнцкія выбары? І чым будуць адрознівацца трэція прэзыдэнцкая выбары ад другіх? Якія Вашы першыя ацэнкі выбараў? З такімі пытаннямі з'яўляюцца "НН" да грамадзкіх дзеячаў:

БЕЗ НАДЗЕІ

Віталь Васількоў, кіраўнік "Кола сябров", Магілёў:

1. Сем гадоў таму большасць выбарцаў галасавала з надзеяй, але без страху. Цяпер большасць галасуе са страхам і ўжо амаль без надзеі. Спадзяюся, што на трэціх выбарах людзі будуць галасаваць бяз страху і з надзеяй.

3. Вынікі выбараў адлюстроўваюць сътуацию ў краіне.

КРЫТЫЧНАЯ МАСА

Алесь Апіцкін, дырэктар Беларускага Калегіуму:

1. Сёлетнія выбары адрозніваліся нагнятаннем пыхозу і недэмакратычнасцю, ігнораваннем міжнародных стандартоў і адкрытым прызнаннем того, што міжнароднае прызнанне або непрызнанне мала цікавіць улады. Але таксама і актыўнасці моладзі. Чаго не стае цяпер? Не стае крытычнай масы тыкі, якія б на праста жадалі выбараў, а якія б былі гатовыя гэтыя свае намеры праз грамадзянскія паводзіны рэалізоўваць. На жаль, сённяні я я бачу крытычнай масы, і ўлада гэта адчувае таксама, і, найхутчэй, зробіць выбары нелегітимнымі. Але ўлада прадчувавае таксама, што сътуацию ўжо на тая, што была раней. Грамадзтва робіцца ўспрымальным да іншых палітычных фігураў і лідэрў.

3. Такія вынікі выбараў былі прадказальныхныя. Гэта такая Беларусь, якую мы маєм. Лукашэнка — па-ранейшаму фаварыт старайшага пакаленія.

БЕЗ ДЭМАКРАТЫЧНАЙ АЛЬТЕРНАТИВЫ

Уладзімер Ройда, палітоляг:

1. Колькасна і якасна. Тады мы мелі шэсць кандыдатаў, цяпер толькі трох, хоць першапачаткова вылучалася 20. У краіне назіраецца палярныя палітычныя сілаў. Калі ўлічыць, што параполярнасць трэцяга кандыдата, Гайдукевіча, вельмі нізкая, то фактычна ўсё зводзіцца

да двубою Лукашэнкі і Ганчарыка. У 1994-м мы мелі двух прадстаўнікоў дэмакратычнай апазыцыі, цяпер — адзінага кандыдата. Але фактычна мы ня маём сапраўднай дэмакратычнай альтэрнатывы. Намэнклатуры кандыдат аб'яднаў як намэнклатуру, так і прастаўнікоў дэмакратычных партый. Гэта сътуация мо ў дае Ганчарыку шанец, але ў будучыні, не цяпер. Гэтая кампанія прайграна ўшчэнт, бо стаўка ў ёй была зробленая на намэнклатурную рэвалюцыю.

У 1994 г. Лукашэнка, прыйшоўшы да ўлады, найперш стварыў вэртыкаль, якую не дае магчымасця для вынікнення волі намэнклатуры. Яны мо Ѿ хацелі б зъменіць, але не могуць іх дабіцца. Тому намэнклатурна гэта рэвалюцыя наўрад ці можа ўдацца. Прыкра, што дэмакратычнай апазыцыі аказалаася ў пастцы намэнклатуры. Прыкра, што яна гэтага не ўсьведмляе. Яшчэ больш прыкра, калі ўсьведмляе.

У 2001 г. мы маём справу з кампаніяй аднаго кандыдата, прычым не з 14 жніўня, а вельмі даўно. Цяпер улады ўжываюць адміністрацыйны рэсурс больш чым на 100%, выкарыстоўваюць таксама СМИ, прэснінг. Нават студэнтам далі дадатковыя выходныя (ВДУ), абы яны зъехалі зі Менску. Фальсификацыі былі ў 1994 г., ёсьць і цяпер. Сыцвярджаюць, што ў 1994 г. Лукашэнка ў сапраўднасці перамог у першым туры, але кебічаймы перакінулі ад яго пару адсоткаў сабе. Цяпер датэрміновыя выбары даюць вялізную магчымасць для фальсификацыі.

За сёлетнія кампаніі бачыцца і пазытыў: стомленасць людзей Лукашэнкам. Задоўгта ён ужо кіруе краінай, вычэрпваеца рэсурс ягонаў папулярнасці. Многія хацелі б бачыцца на чале краіны іншую постасць, але, як съведчыць вынікі сцыялягічных апальтніній, вельмі многія расчараваныя (каля 10%), бо яны сапраўдна гэта дэмакратычнага кандыдата, яркай фігуры.

2. А што да трэціх выбараў, дык ці будуць яны ўвогуле? А мо адбудзеца рэфэрэндум аб пажыццёвых падъёмніцтвах? Хоць гэта і малаверагодна ў єўрапейскай краіне. А мо наступныя выбары адбудзеца не ў сувэрэнай краіне, а ў суб'екте Рассейскай Фэдэрэцыі? Небяспека такая ёсьць, і, каб яе не паўтарыць, трэба рыхтавацца прыступаючыя да трэціх выбараў, рыхтаваць дэмакратычную альтэрнатыву: постаць, праграму. Пакуль папулярныя фігуры яны, але яны зъявіцца ў будучыні, калі апазыцыя перастана быць тусовачнай, стане працаўніцтвам, выкарыстоўваць кожную праіву незадаволенасці і страйковых настроў. Тады на хвалі працы зъявіцца і постаць.

Беларусь застаецца апошній дыктатурай Эўропы. Нам можна рыхтавацца да статусу краіны-ізоляцыі, бо паслья падобных выбараў Амэрыка будзе ставіцца да рабкому нашмат больш жорсткага. Мой Нямеччына паслья апошніх

якія аптымістичныя кампаніі Лукашэнкі. Яны будуць ціснучы на Расею, каб засыречага апошнюю ад інкарпараванія Беларусі і дабіцца лібералізацыі ў Беларусі.

НЕБА I ЗЯМЛЯ

Валеры Вухналёў, адзін з лідэраў Партыі Камуністыкі:

1. 1994-ы і 2001-ы — гэта неба і зямля. Цяпер німа ні свабоды, ні дэмакратыі. Месяц ежджу па Магілёўшчыне і магу шмат рассказаць пра запалоханыні і парушэнні.

2. Трэція ж выбараў будуць дэмакратычнымі. Бесправдзел жа больш цягнуцца на можа. Людзі зразумеюць сътуацию.

3. Вынікі выбараў сфальшаваныя: на некаторых участках за Ганчарыка галасавала каля 40%.

ВЫБАРЫ НЕ АДЛЮСТРАВАЛІ СТАНУ РЭЧАУ

Іван Пашкевіч, дэпутат "палаты прадстаўнікоў":

1. Першыя з другімі нават су-пастаўляць ня-ёмка. Людзі запалоханы. Думка людзей нікога не цікавіцца. На гэтых выбарах робіцца ня выбар народу, а выбар вэртыкаль. Аб'яўлена лічбы ня будуць адлюстраваць реальнага стану рэчау. Чыноўнікі з вэртыкалью называлі мне лічбу 60 і болей працэнтаў. Памылкі ўладамі зробленыя такія, што выбары ня могуць быць прызначаныя лігітамнымі.

2. То, што цягнулася сем гадоў і будзе яшчэ піць, ня можа больш паўтарыцца. І Расея, ад якой многія залежыць, таксама ня будзе царпець.

СТАЛЕНЬНЕ

Юрась Карманаў, радыёжурналіст:

1. Апазыцыя здолела вылучыцца адзінага кандыдата. Апазыцыя пасталела.

2. Апазыцыя здолеа пастаць настолькі, што прэзыдэнтам стане не Лукашэнка.

ЛЕПШ УЛАДА, ЧЫМ УГОДА

Кастусь Травець, прадпрымальнік:

1. Да другіх выбараў у краіне падбудавалася аўтарытартная ўлада, і для большасці такая ўлада лепшая, чым угоды мафіёна-крымінальніх структур. Аб'яднаная апазыцыя ўжо ня мае тых магчымасцяў, якія мела б сем гадоў і постаць.

2. Гэта будзе працягвацца, пакуль хопіць нафты і газу ў Расею. Потым ўсё разваліцца. Трэціх выбараў можа і ня быць. Навошта?

ГАДУЙМА КАДРЫ!

Аляксандар Мілінкевіч, кіраўнік штабу С.Домаша:

1. Вялікі посьпех — аб'яднаныя апазыцыі. Гэта паказыў, што апазыцыя дэмакратычных сілаў.

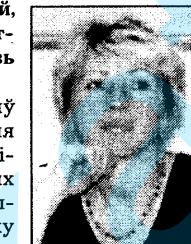
2. Выбары могуць адбыцца і не праз піць гадоў, а раней. Дось-

вед гэты кампаніі дапаможа ў кансалідацыі апазыцыі, выхаванні новых кадраў, здольных кіраваць ня толькі на нацыянальным і рэгіональным, але і на лякальным узроўні. Варта ўдзельнічаць ва ўсіх выбарах, якія будуць адбывацца да наступных прэзыдэнцкіх, каб назапашваць досьвед.

3. Шкада, што апазыцыя не спрацавала на максімуме. Вылучэнне адзінага кандыдата яшчэ на ёсьць перамогай. Адзіны кандыдат ня здолеў кансалідаваць грамадзтва.

БЯЗ ВЫБАРУ

Іна Кулей, кіраўнічка цэнтра "Вежа" з Берасця:

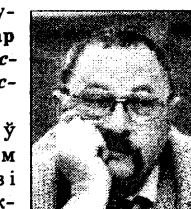
1. Тады быў выбар. Сёняня выбар адсутнічае. На гэтых выбарах незвычайнага размаху дасыгнулі мана, цынізм, хлусні ў адносінах да альтэрнатыўных кандыдатаў. Але ў незвычайнага ўзроўню дасыгнula і жаданыне прыстыхільных людзей ўзделнічыца.

2. На трэціх, спадзяюся, будзе нармальны выбор, калі можна будзе выбіраць па камандах, праграмах, асабістых яксыціях.

3. Наштам было часу ў адзінага кандыдата, не было сродкаў, якія мелі ўлады. Калі б было лепшае інфармаванне — перамаглі б толькі так.

ПАДРЫХТОУКА ДА РАЗВІВІЦЦЯ

Павал Якубовіч, рэдактар газеты "Советская Беларусь":

1. Сёняня ў апазыцыйным асяродзі зі людзі, што дэкларуюць сваю прыхільнасць да ліберальных прынцыпаў, прынцыпаў добра і парыя, намагаюцца давесыці, што пасля перамогі ня будуць дзеянічніца, якія засыплюць ўзроўні ўзроўні апазыцыі. А шлях да эканамічнага лібералізму, шлях да сур'ёзнага змяненія ўзроўню адносінаў з Захадам. Тут вельмі многа проблемаў і яны будуць вырашаны на складаным фоне — на фоне юкрайнскім, дзе зарас ідзе сур'ёзная барацьба за ўладу, якую будзе ўпільваць на сътуацию ў Беларусі, гэта дынамічны рух у Расеі... Але так ці іншай, траба рухацца наперад. Было сем год, каб спыніцца, азіруніцца, давесыць да ладу ранейшыя мажнізмы і ісьці далей па шляху, па якім ідзе ўсходзячыя.

3. Калі лічбы, пададзеныя апазыцыі, могуць падсадзіць піллюлю сп. Ганчарыку — што ж... Нават калі адніць 14% выбаршчыкаў, якія галасавалі датэрмінова, усё адно пераканаўчы. Зрэшты, пра сур'ёзныя парушэнні ў часе галасавання я и я чуў — дзеесьці скрыні на тым стаяла, дзеесьці цешчы памерлай не ўлічылі...

3. Сем мінулых год былі нібы падрыхтоўкай да далейшага развівіцца Беларусі як сувэрэнай дзяржавы. Я абліютна ўпэўнены, што прэзыдэнт Лукашэнка захавае незалежнасць Беларусі. Но палітычная незалежнасць — катэгорыя абстрактная. Сёняня важная эканамічна самастойнасць. Лукашэнка здолеў захаваць той парытэт з Расеяй, калі Расея сур'ёзна спрыяла развівіцца нашай эканомікі. Лукашэнка пакінуў уласнасць дзяржавы ў руках Беларусі і, дзякуючы гэтым, можна казаць, што ўсе палітычныя рашэнні ў Менску, а не ў Маскве, Варшаве альбо Вільні. Но агрэсіўныя расейскія бізнес дадзено паглядае да позынага абекты наше эканомікі. Дык заходнія бізнесуцы былі б на супрацьпоставаніі беларускімі падзяліцамі. Галоўная задача ўлады ў новы пэрыйяд — гэта рух наперад да стварэння грамадзянскай супольнасці. А шлях да эканамічнага лібералізму, шлях да сур'ёзнага змяненія ўзроўню адносінаў з Захадам. Тут вельмі многа проблемаў і яны будуць вырашаны на складаным фоне — на фоне юкрайнскім, дзе зарас ідзе сур'ёзная барацьба за ўладу, якую будзе ўпільваць на сътуацию ў Беларусі, гэта дынамічны рух у Расеі... Але так ці іншай, траба рухацца наперад. Было сем год, каб спыніцца, азіруніцца, давесыць да ладу ранейшыя мажнізмы і ісьці далей па шляху, па якім ідзе ўсходзячыя.

<h2

Прэзыдэнт усіх крэолаў

Валерка Булгакаў

Выбарчая кампанія пакіне добры сълед у калектывійнай памяці беларусаў. Яна прыцягнула да сябе ўвагу ўсіх пластоў грамадзства. І хоць яно ў каторы раз аказалася падделеным ня проста съветлагодніца, а культурна, тое, што беларускія грамадзяніе некалькі месяцаў цалкам былі захоплены пэрспэктыўамі айчыннай палітыкі, нашмат важнейшае.

Прэзыдэнцкая выбары прывучаюць людзей быць грамадзянамі ўласнай дзяржавы і тым самым фармуюць незалежніцкія настроі ў масах. Людзі пачынаюць ня толькі жыць, але і мысліць у каардынатах незалежнай дзяржавы. Выбары ствараюць рэалічную палітычную гісторыю краіны. Мініца яшчэ крыху часу, і савецкая эпоха будзе на масавым узроўні успрыманіца ўсяго толькі як перадгісторыя незалежнай Беларусі.

ЧАМУ ГАНЧАРЫК СТАЎ АДЗІНЫМ?

І Ганчарык, і Домаш сваім зьяўленнем на палітычнай сцене былі абавязаны структурам беларускага трэцяга сэктару. Толькі Ганчарык быў кандыдатам ад «савецкапоставецкага» трэцяга сэктару, які ў агульных рыхах сфармаваўся пры канцы існавання СССР, а Домаш — ад «новага незалежніцкага» трэцяга сэктару, які ўзынік пасля Лістападаўскага перавароту 1996 г. Гэтае адрозненіе тлумачыць і памяркоўнасць пазыцыі Ганчарыка, і большую колькасць подписаў у сваю падтрымку, сабраную Домашам.

Тыя структуры, якія ўвасабляе ўладзімер Ганчарык, былі за савецкім часам зародкамі грамадзянскай супольнасці пры аўтарытарнай палітычнай систэме. Яны ў многіх праўах функцыонуюць не як рэалічныя, а як сымбалічныя сацыяльныя інстытуты. Парадак-саліна, але перамога лукашэнкаўскага рэжыму над прафсаюзнай імпрыєй Ганчарыка можа азначаць не падрый юнітэцізміяны дзяржавы, а хутчэй ачышчэнне дэмакратычнай лягеры ад яго нежыццяздольных структурных элементаў. У сваю чаргу, зняцце Сямёна Домаша з перадвыборнай гонкі ў пэўнай ступені вывела з-пад удара структуры «новага трэцяга сэктару», які знаходзіцца ў фазе становлення і ня быў цалкам готовы да змагання.

Пасля перамогі беларускі рэжым захоча пакідацца зь «мяцежнай» Фэдэральнай прафсаюзаў беларускай і яе вышэйшым краўніцтвам. Але канфлікт паміж дзяржапаратаў і прафсаюзамі не абяца быць лёгкім, а перамога лукашэнкаўца — беззастрояжнай. У кожным разе, пры такім сценарыі развязыцца падзеяў адказнасць за дэстабілізацыю палітычнай сітуацыі ў Беларусі ўскладзенца на рэжым.

ТРЫ СІЛЫ, ЧАТЫРЫ КАНДЫДАТЫ

Постаць «кандыдата ад трэцяй сілы», Гайдукевіча, найбольш яскрава съведчыць пра наяўны ва ўладаў патэнцыял для маніпуляцый грамадзкай думкай. Быў ў абоце Лукашэнкі і іншыя псеўдакандыдаты, якія адсеклі падарозе. А Гайдукевіч дабіўся рэгістрацыі, бо зьяўленне яго прозвішча ў выбарчых бюлётніках выглядала найбольш прададобной.

Фактычна, вынікі збору подпісаў за кандыдатаў паказалі, што ў краіне маюцца чатыры рэалічныя палітычныя сілы. Тры з іх досьць

Улада і апазыцыя на выхадзе з выбараў

стабільныя: адміністрацыйна-гаспадарчы апарат, стаўленік кланаў якога — Лукашэнка (395 тыс. подпісаў), незалежнае беларуское грамадства (Домаш, 161 тыс. подпісаў), шэры бізнес, цесна звязаны з карумпаванай часткай дзяржаўнага апарату (Гайдукевіч, 136 тыс. подпісаў). Чатыртая ж — гэта ўтвораныя бычучай каньюнктурай хісткаватыя альянсы расчараваныя палітыцы Лукашэнкі намінклатуры, прыватнага бізнесу, «старога трэцяга сэктару», а таксама той часткі дзяржаўных службовцаў, інтэрэсі якіх палітыка Лукашэнкі ставіла пад пагрозу. Уладзімер Ганчарык сабраў 123 тыс., але цяжка прадказаць доўгатрывацца гэта гэта палітычнага хаўруса. У той жа час перспэктывы росту палітычнай вагі незалежнага беларускага грамадства, і Домаша як палітыка ў прыватнасці, залежаць ад таго, на сколькі чуйна зможуць яны працаўцаў з гэтай чацвертай сілай.

ЛУКАШЕНКА І ЛУКАШЕНКАЎЦЫ

Лукашэнка ўзору 2001 году — гэта не Лукашэнка ўзору году 1994-га. Менская аспрадлівіць, у якім ён круціца вось ужо дзесяць гадоў, моцна на яго паўплывала. Фактычна, ужо цяпер «гарант Канстытуцыі» часткова ўзяў на ўзбраеніе рыторыку нацыянальна-дэмакратычных сілаў. Тую самую рыгорыку ў характары для яго абсурднай манеры падхапіла постчынканская БТ.

Выбары паказалі, што дэмакратычныя сілы недаацэнваюць інтэлектуальны патэнцыял лукашэнкаўца. Нягледзячы на выкіркі ў спраўах звычайных (забітых?) палітыкаў і прадпрымальнікаў, мэдыйныя скандалы з уздељам перакінчыкаў з лукашэнкаўскага лягеру, цігамі перадвыборнага маратону ўвесе час складалася ўражанне, што дэмакраты так і ня здолелі перахапіць у лукашэнкаўца ініцыятыву. Тым удавалася ўсё задуманае — дабіца неўзрэдзіту новапаўсталыя бізнес-алітаў, заручыцца падтрымкай Расіі і іншых краінаў СНД, разрэклімаваць у СМИ эканамічны ўздым, укіданнем тузіну псеўдакандыдатаў збіць з панталыкі незалежныя СМИ, адных падкупіць, другіх падмануць. Караец, усё, што ўдалося пару гадоў раней іхнім расійскім, украінскім, казахскім калегам.

Перадвыборная кампанія таксама паказала моц бюрократычнай систэмы, умацавана Лукашэнкам.

ПРЕЗЫДЕНТ УСІХ КРЭОЛАЎ

Стойкі лукашэнкаўскі электарат — гэта крэолізаваная частка беларускага грамадства. У беларускім кантэксьце з крэоламі ня варта атаксамліваць толькі этнічных беларусаў, якія дагэтуль не набылі акрэсленай нацыянальнай ідэнтычнасці. Траба падысьці шырэй: крэолы — носьбіты съядомасці, сфармаванай яшчэ за часоў дзяржавы Украіны грамадства. Юры Сівакоў, Урал Лятышоў і Аляксандар Лукашэнка ў гэтым сэнсе мала розніцца.

Расійска-і піджынамоўныя крэолы з паштартамі грамадзян Рэспублікі Беларусь непазыбжна ўтвараюць асноўны рэсурс палітычнага рэжыму, створанага Лукашэнкам. Дзялкуючы сваёй культурнай непаўнавартасцю і псыхах

лягічнай няўстойлівасці яны асабліва паддатныя ўсялякім маніпуляцыям з палітычнымі мэтамі. Толькі крэолы могуць забясьпечыць стварэнне такой канструкцыі ўлады, якую магла бы утрымліваць адносна вялікі гістарычны праежак часу, дасягненне «пераемнасці ўлады», пра што так маўрицы Лукашэнка. Лукашэнкаўская рэфэрэндумы 1995 і 1996 г., апрача тымчасовых палітычных эфектаў, знялі ўсе абмежаванні з рэпрадукцыі крэолаў у маштабе ўсяго грамадства, ператварыўшы тым самым гэту рэпрадукцыю ў адну з найбажнейшых мэтаў дзяржаўнай палітыкі.

Крэольская маса — ня столькі пагроза для дзяржаўнасці Беларусі, чаго так баялася нацыянальная інтэлігенцыя, колькі зарука стабільнасці і непарушнасці аўтарытарызму. Крэолы не пагроза незалежнасці найперш тому, што яны палітычна бязволныя і імі лёгка маніпульваць. З тae ж прычыны яны не нясуць пагрозы палітычнаму рэжыму і ягонаму кіраўніку.

Расійска-беларуская інтэграцыя для беларускіх крэолаў мае сымбалічнае значэнне. Яна забясьпечвае ім пазытыўны эмактыўны тонус, стварае ілюзію супадзення іх прыватных і дзяржаўных інтэрэсаў. Для задавальнення гэтыя ілюзія і сам Лукашэнка працягвае трymаць у сваім атакэнным жменку цвердaloбым русафілаў. Але пры гэтым адчувае Беларусі і Расіі будзе нарастаць у меру ўмацавання новай расійскай нацыянальнай ідэнтычнасці.

Як аўтарытарная дзяржава, Беларусь няздольная да інтэграцыі. Утварэнне стабільных супольных структур магчыма толькі пры дэмакратычным ладзе і на дэмакратычным грунце. Інтэграцыя ў рамках Эўразіі вязу з гэтаму прыклад. Аўтарытарная ж дзяржава выкарыстоўвае інтэграцыю для здаўшыцца дадатковых рэсурсаў для ўнутранага ўмацавання рэжыму.

СИСТЕМА АПАЗЫЦЫ

Выбары пакуль не прывялі да ўзбуйнення беларускіх палітычных сілаў. Апазыцыя застаецца раздробленая, а «самонім палітыкі» па-ранейшаму маюць, прынамсі, ня меншую палітычную вагу, чым лідэры партый. Аднак узбуйненне палітычных структур дэмакратычных сілаў Беларусь ўсё роўна адбудзе ўзгледніць на падысьці ўзбройненых атаків на аснове ляжыць ня чыцьці волонтарызму, а аб'ектыўны механізм самарэгуляцыі палітычнай рынаку. Нешта падобнае назіраецца ў эканоміцы: пасля першаснага назапашвання капіталу сирод мірыдаў дробных-драбнісенькіх суб'ектаў гаспадарання крэшталізујушы эканамічныя структуры большай вагі. Выйграе той, хто першы зразумее не пазыбжнасць узбуйнення.

Новыя супэрпартыі маглі бы з узачальчы дэмакратычныя лідэры, якія сталі вядомыя грамадству дзяяцельнасцю прэзыдэнцкай кампаніі. Палітычную партыю, якую б выступала за сацыяльна-арыентаваную рынковую эканоміку, завёўвалі сымпаты прымесловых работнікаў і службоўцаў дзяржаўнага апарату («сацыял-дэмакратычную» ў эўрапейскай тэрмінёлітэ), мог бы ачоліць фаварыт дэмісаў Уладзімер Ганчарык або нехта з ягонага выбарчага штабу (напрыклад, Валянціна Па-

левікова, якая мае досьвед партыйнага будаўніцтва). У сваю чаргу, Сямён Домаш мог бы стаць на чале партыі, якая б вызнавала кансерватыўныя вартасці і пры гэтым выступала за лібералізацыю ўсіх сфераў жыцця нашага грамадства.

Дзяржаўная палітыка рэпрадукцыі крэолаў нясе выклік для людзей беларускай культуры. Уся гісторыя беларусаў у XX ст. звольшага зводзіцца да рэпрадукцыі нацыянальных эліт, якія б выніклі з падручнікаў і сінавін нацыянальных эліт. У сёньняшніх умовах нацыянальная эліта нарашце дабіліся патрабнай самадастатковасці, але нацыянальная энэргія ў выглядзе інфармацыйных, культурных, літаратурных і інш. ініцыятыў вялікай прамысловасці і праектаў па-ранейшаму скіраваная на іх рэпрадукцыю. Таму на парадку дня з надзвычайнай вастрынай устае пытанніе пра стварэнне нацыянальных элітамі нацыянальных масаў. Без іх умацавання беларускі нацыянализм будзе захоўваць імідж кабінетна-практку.

Стварыцца аўтарытэты, прызнаюць ўсім грамадствам, здольная культура. Прыгадваецца, што ў Польшчы часоў вялікага стану падполья выйшлі пару тысяч кніг. Вялікія колькасці польскіх артыстаў, мастакоў, вядомых людзей байкатавала польскую тэлебачанію, нават ягоныя культурныя праграмы. Стваралася альтэрнатыўная гуманістыка, шырэйшы падпольныя пэрыёдыкі, ішла адукацыйная праца. Беларускі аўтарытэрый не разбурыць без аналігічнай арганізаціі дзеяціяў. Духоўны падмурок будучых палітычных зменаў мусіць закладаць ўжо сяноніні. Стратэгічнай маттай дэмакратычных сілаў бачыцца ня толькі разбурэнне лукашэнкаўскага рэжыму — гэтае можа зрабіць і наўмόльны час, але і за бесчычнай незваротнасці працэса дэмакратызаціі нашага грамадства. Апошніе немагчымае без пераводу крэолізаванай грамады з расійскай культуры ў беларускую.

Пакуль жа пад незалежнасцю будзе разумеца толькі палітычны сувэрэнітэт без эканамічнай і культурнай незалежнасці, Беларусь застанецца ў цяперашнім паўвасальнym стане. Між тым гістарычная сцугаўцы і геапалітычны расклад сілаў даюць шанец на тое, каб трэція прэзыдэнцкія выбары сталіся выбарамі першага прэзыдэнта беларусаў, а не крэолаў.

Гэта ўрывак з артыкулу, які зьявіцца ў часопісе «ARCHE-Skariny», №4 (у продажы з 20 верасня).

	Менск вобл.	Берасцей- ская вобл.	Гарадзе- ская вобл.	Віцебс- ская вобл.	Магілё- ская вобл.	Гомель- ская вобл.
давяро	45%	50%	67%	40%	48%	52%
не давяро	48%	41%	25%	42%	40%	35%
буду галасавацца	32%	38%	50%	30%	39	

Меркаваньне заўзятара

Мірышеся без зынявагі

Больш за ўсё раздражняе спроба Малафеева зваліць віну за прайгравую гульню з украінцамі на Хацкевіча і Бялькевіча. Стары трэнэр зборнай Беларусі сам зрабіў дзве фатальныя памилкі: выпусціў на поле двух неадпаведных узроўню гульні нападнікаў (Качуру і Валадзянкова) і замест гульні ад абарону пачаў гулью на адкрыты футbol. Таму так і назваўся Хацкевіч: у лініі атакі беларусаў мяч не затрымліваўся, уся нагрузкa клалася на паўабарону і абарону. Качура і Валадзянкоў выпалі з гульні і на ўздэльнічалі ў барацьбе. Украінская каманда пачакала, калі наша паўабарона стоміца і спакойна пайшла нападр.

Калі б Малафееву выставіў праверных нападнікаў Рамашчанку і Васілюка, патрэбная нам нічыя была бы вельмі разальнай справаў. Мы апераджали украінцаў на два ачкі – здавалася б, гулья ад абароны, лаві на контратаках і ўся

тактыка. Дый Бялькевіч з Хацкевічам зтамаіся б сваімі справамі і выглядалі, як заўсёды, пераканаўча.

Ну добра, памыліўся трэнэр, хацеў зьдзівіць, заблыцца! Лабаноўская, вытваршы новыя, незнаёмыя нападнікаў, які "добра зарэкамэндавалі сябе ў чэмпіянаце краіны". Здаецца, прызнайсваю памылку – з кім не бывае? А ён абінаваццаў на ўсім Бялькевіча і Хацкевіча... Яны, відаць, першыя зразумелі, у чым справа, і ім прыкрылі гэтым абінавачаннем рот. Міх тым Малафеева таксама можна абінаваццаў на ўсім, што ён аддаў гульню Украіне, неразумна пабудаваўши стратэгію. Бяздоказна валиць ўсё на неінаваццаў, каб скаваць свае асабістых хібы – гэта ў горшых традыцыях таталітарнага часу. Мы Вас любім, Эдуардзе, але мы любім і Бялькевіча з Хацкевічам. Таму мірышесць без зынявагі адзін да аднаго.

Кастусь Травенъ, Менск

най радасць, як першы аргазм. У гэтым яго вартасць, гэта яго якасць. Плявок у дыктатара зыншчыну жывёлу, якая гадавалася ў маёй съядомасці.

Р., Менск

А мо Крыжаноўскі?

Хочацца, каб газета і яе чытатыя вярнуліся да пытання вылучання адзінага кандыдата ад аўяднанай апазыцыі.

Мы сутыкнуліся з праблемай адарванасці апазыцыі ад грамадзтва. Апазыцыя выбрала Ганчарыкаву менавіта для сябе. Крытэрыі, па якіх абраўся адзіні кандыдат, ніколі ня будуть зразумелыя сярэднестатыстычнаму чалавеку ў Беларусі. У абінаватыя зусім іншыя сыштама ацэнкі кандыдату – голас адарацца таму, хто выкліча сваім выглядам большыя сымпаты, і асобе, больш вядомай. Заўважце, колькі жанчын млед за зяўлянення Лукашэнкі ў Пуціна на тэлеэкране. І нікога не цікавіць, што пры ўладзе аднаго зынкаюць людзі сярод белага дня, а другі кіруе генацдацамі на Чачні. Застаецца толькі шкадаваць, што мы ня можам запрасіць у якасці кандыдата якую-небудзь галівудскую зорку.

Уладзімер Пячкоўскі, Дзяятлава

Гамафобія

"Гей-парад, правядзенне якога заплянавана сёньня ў Менску, з'яўляеца правакація беларускіх спэцслужбаў. Ейная мета – дыскрэдытацыя беларускай апазыцыі і фактычна перамога на выбарах Лукашэнкі.

Як стала вядома прэс-цэнтру "Хартыя' 97", адзін з кіраўнікоў гей-аб'яднання "Лімбда" Эдуард Тарлецкі з'яўляеца агенцтвам Камітэтu дзяржбяспекі. Сёньняшняя заява арганізатарав гей-параду ў падтрымку апазыцыі і з'яўляеца самай спраўднай правакацыяй", – з такой заявай выступіла "Хартыя' 97".

Беларуская мова – вельмі загадка-

Футбол

Аварэем за палякаў

Пасля вераснёўскіх футбольных матчаў маем на адзін пункт менш за Украіну. Наступныя гульні адбудуцца 6 кастрычніка. Беларусам трэба згуляць на выезьдзе ў Валі, украінцам – у Польшчы. Само сабой, нам трэба выиграваць, але асноўная надзея ёсё ж на братоў-палякаў. Толькі ці будзе іхнай каманды дастатковая змабілізація, каб дзіць бой Украіне, якая набрала добры ход?

Другое месца ў нашай групе выводзіцца беларусаў на Нямеччыну або на Англію. Гэта вялікае нешанаванне для Украіны. Пройгрыш у стыкавых двубоях (калі Украіна, а не Беларусь апынеца на другім месцы) будзе роўны нацыянальнай трагедыі. Вось мы, калі і прайграем, можна сумаваць на будзем.

Але што адбылося ў матчы з палякамі 5 верасня? Здаецца, дасюль у афіцыйных матчах наша каманда яшчэ не забівала больш за два мячы. Гэты "праўры" павінен быць псыхалагічна вельмі важны.

Парадаксальная, але звычайнаму беларусу лацвей трапіць на матч у Польшчы, чым ва ўласнай сталіцы. Квіткі там прадаюцца ў касах, а не размыркоўваюцца паміж "чэснімі" (якім футбол часціцаком "да фені"). У палякаў не прыжыліся паняткі "праоўны калектыв" і "перадавік вытворчасці". Там нават адмовіліся ад спэкулятыўнага выкарыстання слова "народ" і пераназвалі газету *Tribuna ludu* у проста *Tribuna*.

Так што хварэем за палякаў і разъбіваем валійцу на іхным полі. Дарэчы, на чужых палёх мы яшчэ не перамагалі, а з валійцамі маем адмоўны баланс (адна перамога пры двух паражэннях). Ёсьць магчымасць разабрацца.

A.U.

вяя. У ёй гэтулькі адсунутыя словаў, словаў-табу, словаў-дысбідэнтаў. На прыклад, двухтомны "Тлумачальны слоўнік беларускай мовы" слова "гомасексуальнасць" з'яўляе з "анармальнасцю", "анамальнасцю" і г.д. Безумоўна, абсурдна вінаваціць сіх лінгвісту ў гамафобіі. Папросту звычай беларусаў быць нейтральнымі ў спраўах асабліва далікатных стварыла маразм у пытанні мовы, дзе нават прости "травень" набыбу фашыстускае адцененне, на кажучы ўжо пра "га-мафію".

Канкрэтнай ці штодзённай гамафобіі ў нас сапраўды амаль няма (зрэшты, ніхто не здабыў інфармацыю пра выпадак агрэсіі ў дачыненіні да гомасексуаліста і лесьбіянк), але няма ў публічнай сферы і зауважнага руху за права геяў і лесьбіянак. Людзі не прызыўчайсць да разнастайнасці густаў, поглядзу, паводзінай і сэксуальнасцю. Талерантнасць не передаецца генетычна, ёй трэба вучыцца. Пакупу беларускай дзіржава не съпяшацца вучыцца сваіх грамадзянай талерантнасці ў дачыненіні да адрынутых і маргіналізаваных учораишнім савецкім невуцвам групай. Эмоцыі людзей выбухаюць пры сутыкненіні з тэмай гомасексуальнасці, якая нікі не гармануе для іх з вобразам партызанскай, вэтэранскаі і калгасной Беларусі.

Так, у Віцебску коласаўцы ставілі

Ліст з Нямеччыны

Беларусы ўмеюць жыць

О родны кут, як ты мне міль. Забыць цябе на маю сіл!

А цяпер, у далечы, я сумую па табе, Беларусы! Я вярнуўся ў ту краіну, якая мяне нарадзіла, у ту краіну, якая беларусам уяўляеца месцам, дзе людзі пераважна п'юць піва. Паверце мне, мае дарагія беларусы – нават у Нямеччыне яў ўсё тое золата, што блішчыць. Так, прайда, немцы жывуць у дабрабыце, але навошта ўесь гэты дабрабыт, калі людзі на ўмеець жыць, піць, съяўткаваць.

У гэтай краіне, у якой мне зноў даўводзіцца жыць, съяўты спраўляюць вось так: куча бутэлек піва на стеле, пасярэдзіне вялізарная каструлі бульбяной салаты, можа яшчэ якісьці густы суп з гуляшу, госьці "раскіданія" па ўсім пакоі, утвараючы маленъкія группкі, усіхрыцаў адначасова, перабіаючы адзін аднаго, замест таго, каб размазяцца адзін з адным. Дарагі беларускі народ, так съяўткуюць немцы. Няўжо Ты таксама хочаш быць такім?

Колькі разоў запрашалі мяне ў госьці ці то ў студэнцкім інтарнаце, ці то на прыватную кватэру! Людзі сядзяць разам, гутарыць, задаюць пытанні да адказаўцаў, пытанні да адказаўцаў на іх, пры размове глядзяцца адзін аднаму ў очы. І гэта важна. На стеле процьма ўсякіх прыгожанькаў згатаваных сіраваў. Мяска, каўбаска, рыба, салацікі, бутэрбродзікі, хлеб. Стол ломіцца ад ежы, так што ўжо амаль бракуе месца для талерак і чарачак. Съяўточны стол узначальвае велізэрная каструлі з бульбай. І не адсутнічае, вядома, гравія. Бляск у вачах гасціц гаворыць не пра вялікі апэтыт, а хутчэй пра нецярпілівасць чаканыне прыемнага. І потым ядуць, п'юць, жартуюць, съяўляюцца, чаркуюцца. Шум, але гэта ня страшна. Усім весела ў кампаніі.

Я захапляюся Тваймі людзьмі, беларусу. Мужыком, што ў аблінным пункце спрабуе прадаць свае рублі. Хатнім гаспадынам, што мые акно. Хлопчыкам, што граюць у футбол. Маладой мамай, што корміць свае дзіця. Бабулі, што, змoranая доўгім жыццём, глядзіць у акно альбо вядзе гутарку з іншай бабулі на бальконе наслупрац. Панкамі, што вяляюцца калі стадыёну "Дынама", п'юць піво, бяз працы, без пэрспэктыў на будучыні. Сяменай парай (з вялізнымі торбамі), што едзе з лецічча ў стапіцу, каб прадаваць садавіну. Пазэтам, што чытае свае вершы. Я захапляюся маленъкімі падрабязніцамі беларускага жыцця, зусім чужкімі немі, якіх ўсё ведае і ўсё ўмее.

Дарэчы, наконт чэргай перад віннымі магазінамі. Так, такое таксама сустрэнеш. Жыцьцё – такое. Што зробіц? Стайдзі мужык з велічэннай, зношанай торбай ля прылаўку, складае ў яе 15 набытых бутэлек "Крыжанка". Іншы чалавек за ім, відаць па выгледзе, сабраў і здай бутэлкі, каб

надмінчы, час іншым, час ад часу таксама п'юць. Толькі што гарэлка тут, у Нямеччыне, называеца "шнапсам". І п'яне, бывалыя быць смачны. Немцы хоць, каб водка альбо "шнапс" меў смак. Інакш яны "ясьненъкага", як яшчэ размозуна называюцца "шнапс", ня п'юць. Як увогуле можна п'яць гарэлку? – запытваюць сябе многія немцы. У гарэлку няма смаку. Напэўна, вось таму яны і прайграілі вайну. Жыць на ўмеець.

Беларусы, аднак, умеюць жыць, умеюць выкруцицца з найцяжэйшага становішча. Гарэлка не гарэлка – а я паважаю Цябе, беларускі народ. За ўменьне жыць паважаю. (Хоць гарэлку я таксама п'ю з задавальненнем.)

Андрэ Бём, Ляйшыг

НАША НІВА

КОШТ РЭКЛАМЫ

(за 1см², з улікам ПДВ)

Першая паласа	791 руб.
Апошняя паласа	690 руб.
Унутраная паласа	629 руб.

Для агенцтваў, радакцый газет (пры аблінне рекламна-інформацыйным матэрыялам), некамэрційных арганізацій (грамадзкіх арганізацій, фондаў інш.) – магчыма зыўка да 30%. Пры размыячнай тэкстай-матэрыялай – рекламнага характару магчыма зыўка да 50%.

Зыўка прадліжуецца агенцтвам і пры размыячнай некалькіх абелестак запар, абвестак буйнога памеру.

Рэклама ў "НН" – гэта добрая рэпутацыя ў вачах дзясяткаў тысяч самых уплывовых чытачоў краіны.

Пасыль леташній рэвалюцыі ў Србії Беларусь засталася адзінай аўтакратычнай дзяржавай у Эўропе. Таму вераснёўскія выбары выклікалі вал публікацыяў, прысьвеченых палітычнай сітуацыі ў нашай краіне. Перад 9 верасня толькі ў выданьях краінаў Эўразіі штодзень зъяўлялася больш за 50 артыкулаў пра Беларусь! А кажуць — мы нікому не патрэбны...

Большасыць заходніх мэдияў (за выключэннем шэрагу выданьняў краіне левага або крайне правага накірунку, якія яднае антыамерыканізм) ставіцца да рэжыму Лукашэнкі непрыхильна: іхнія журналісты выкryвали фальсифікацыі, пісалі пра скандалы, спрабавалі зрабіць прагноз адносна выніку выбараў. Але не было ў большасыці гэтых матэрыялаў імкненія зразумець сітуацыю, залезыці ў беларускую скuru, часам стваралася ўражаныне, што публікацыі рабіліся пасыль пары гадзінай, праседжаных у Сеціве ці прыватнай (хай нават палкай) гутаркі з "дасьведчаным" знаёмым у адной з заходніх місіяў ці адным з апазыцыйных асродкаў. А то і пасыль павярхонага знаёмаства маскоўскай прэсай... Я вінік — бясколернае апісанье стацыйнай рэчаіснасці, дзе "зубры" шчыруюць, мабілізуючы беларусаў, ды пракуоры з гэбістамі выкryваюць паўлічэнкай. І павярхонасыць, і фальш, і бессардечнасыць цяперашніх сістэм СМІ — як на далоні перад намі, калі мы чытаем пра Беларусь у заходніх мэдиях, няважна, пралукашэнкаўскіх (такія былі міэрнай меншасыць), і антылукашэнкаўскіх.

Не было ў заходніх агледальнікаў і далекасыжнага прагназаванія: усе чакалі панядзелка, бо спадзяваліся толькі на сэнсацыяне, надзвычайнае — што забясьпечыла Беларусі месца ў газетных чартах яшчэ на колькі тыдняў наперад. Ды толькі вось іншоё перамог Лукашэнка. І адбылося гэта і таму таксама, што Захад ведае Беларусь пасыль павярхонага знаёмаства.

Але у Менску на час выбараў было акрэдытавана трох сотня замежных карэспандэнтаў і восем соцен замежных назіральнікаў. Такой цікавасыць да Беларусі съвет не выяўляў ніколі. Мінулья выбары — першыя — адбываліся ў адзін дзень з украінскім, якія значылі для лёсай рэліёну на шмат болей. Цяпер — нібыта прарвала заслону маучання. Можна толькі ўяўіць, якую цікавасыць да Беларусі будучы зъяўляць на наступным народным плебісцыце. Калі ён адбудзеца: Лукашэнка прызнаўся ў сваім шматзначным намеры за пару гадоў памяніца Канстытуцыю.

У гэтым нумары "НН" — наша краіна ў крытыкм люстэрку замежнай прэсы.

EL PAÍS

Гішпанія

26 жніўня

Лукашэнкаў страх

У Беларусі, якая праз колькі год будзе мець супольную мяжу з Эўразіям, запраўляе апошні дыктатар Эўропы Аляксандар Лукашэнка. Ён жадае, каб 9 верасня яго зноў абраці на пяцігадовую прэзыдэнцтва. Каб дамагчыся пераобраўніцтва, Аляксандар Лукашэнка... цкуе, затрымлівае і садзіць праціўнікіў рэжыму ды іхных сваякоў. Канфікуючыя сілуны апазыцыйных выданьняў. Махіна дзяржайнае прапаганды прымывае мазгі, паліцэйская дзяржава стварае атмасферу тэрору. Аднак гэтym разам для даўніяга рэжысера ілжывых выбараў яй ўсё можа пайсьці так гладка. Штодзённа расыце незадавальненіне беларускага насельніцтва. Аляксандрам Лукашэнкам. Здавен разыяндана апазыція кансалдавалася вакол адзінай кандыдаты, прафсаюзнага лідэра Уладзімера Ганчарыка.

Зь іншага боку, высьвятляеца ўсё больш дэталіёт адносна існавання "эскадрону съмерці", якія на замону палітычнага кіраўніцтва зънішчы ў шэраг апазыцыйных палітыкаў і аднаго журналіста.

Le Temps

Швайцарыя

Апазыція ідзе ў бой аб'яднанаю, але ў Беларусі пахне пераваротам

На лініі старту іх было два дзясяткі. У фінішным забегу іх засталася толькі двое. І рэзыючыні горнік кінуў выклік Аляксандру Лукашэнку на выбарах 9 верасня выпаў 62-гадовому кіраўніку беларускіх прафсаюзаў. Уладзімеру Ганчарыку. Лукашэнка ўжо публічна выказаў агіду, якую выклікае ў яго выбарчыя сінэары дзівосным чынам аўтаднанай апазыціі: "Ганчарык — стары апаратчык. І сёньня ён маніца зъяўляецца туў самую краіну, якую сам некалі будаваў."

Ён дзейнічае пад цікам Злучаных Штатаў". Ганчарык мае за сабою ўсе апазыцыйныя партыі, улучна з камуністамі, а таксама прафсаюзы і ўсе дэмакратычныя арганізацыі, пасыль таго, як... Сямён Домаш — згадаўшы зъяўніця свою кандыдатуру ўзмем на абіданыне ў выпадку абраўніцтва Ганчарыка быць прызначаным прэм'ер-міністром. Улады ўжо выяўлі першыя азнакі нэрэвасыці, сканфіскаўшы тыраж спаўніцкую газету "Наша Свабода", дзе на першай паласе былі надрукованыя вынікі апытаўніцтва, паводле якога за Лукашэнку зъбраўшы галасаваць толькі 20%.

Паводле Ганчарыка, вычудасты

беларускі кіраўнік хутчэй за ўсё на спыніцца і перад тым, каб арганізаваць "буйнамаштабныя праваўкі". А надрукаваны ў адной расейскай газэце сакрэтны дакумент паведамляе пра сцэнар дзеяньняў на выпадак перамогі апазыціі: будучы "спонтанна" арганізаваны патрыятычны дэмакратычны, на якіх грамадзяне будуць крычаць пра падданік, і ўсё гэта будзе трансляванца ў тэлевізіі. Офісы апазыціі будуць заблікаваныя, і ў гэты час будзе абвешчана пра перамогу Лукашэнкі.

Расыцы маюць праўы ўмешвацца за ўнутраныя справы, а "заходні" не. На гэтым тыдні рэжым Лукашэнкі выдалі ў краіны амэрыканскага прафсаюзнага дзеяча Робэрта Філдынга за тое, што той падтрымаў свайго калегу Ганчарыку.

Пасыль перамогі над Мілошавічам прыйшла чарага і да Беларусі. На Балканах не засталося больш маленькай, але незалежнай Югаславіі, якая не падпарадкоўвалася новаму эўрапейскому ладу, дык на ашары былога СССР Злучаныя Штаты найперш намагаюцца перашкодзіць умацаванню Расеі праз інтэграцыю са сваімі адvezными сатэлітамі — Украінай ды Беларусі. ВУП гэтых трох краін адпавядае 80% ад ВУП усяго СНД, а колькасць насельніцтва ў іх перавышае 200 млн. Гэткая інтэграцыя дужа нагадвала б адраджэнне СССР і аbumovila b геапалітычнае ды геаэканамічнае пераразмеркаванье сілаў у эргене.

Значэнне выбараў у Беларусі, на якіх прэзыдэнт-аўтакрат Аляксандар Лукашэнка, прыхільнік саюзу з Расеяй, спадзяеца быць пераабраным, як можа быць поўнасцю асэнсаванае без уліку гэтага. Лукашэнка не зрабіў у Бела-

Бітва за Беларусь

руси, апошнім бастыёне тыраніі савецкага кшталту. Эўразіяз, Расея ды ЗША павінны сачыць за справядлівасцю перадвыбарнай кампайні і сумленасцю падліку галасоў. Тым часам урад перашкаджае апазыціі — забараніў выхад у съвет шэрагу нумароў незалежных выданьняў і нават спрабаваў зъяўніць з дыстанцыі галоўнага кандыдата да апазыціі Уладзімера Ганчарыка. Лукашэнка, якія прыйшоў да ўлады ў 1994 г. праз дэмакратычныя выбары, не звіраеца больш даваць таічымыасці нікому іншаму.

EL PAÍS

Гішпанія

2 верасня

Спадчыніца савецкага мінулага

Уражвае агрэсія, з якой рэжым Лукашэнкі кідаеца на апазыцію — рэжым прэзыдэнта, які хваліцца, што разумее пачуць пры простых грамадзяніні краіны, што дасольня здолела вызначыцца са сваімі месцамі у супольнасці эўрапейскіх дзяржаваў.

Рыторыка афіцыйных СМІ базуецца на асабістым, непрыкрытым абраўніцтве апазыцінтаў прэзыдэнта. Доўгія працагандышыскія праграмы на тэлевізіі нагадваюць найлепшыя часы панавання КГБ у Савецкім Саюзе.

Любыя чалавекі з Захаду ўяўляеца падазронай асобай для афіцыйнай тэлевізіі, якая ўесь час палахе магчымасцю вайны і наўват намякае на магчымасць вайсковай аперацыі НАТО супраць Беларусі. Да працагандышыскага абстэрту падлучаюцца расейскія палітыкі — камуністычны бос Генадзь Зюганав і папуліст Уладзімер Жырыноўскі — якія дазваляюць сабе райць беларусам прагаласаваць за Лукашэнку ды абраўніцца ягонымі апазыцінтаў.

Расыцы маюць праўы ўмешвацца за ўнутраныя справы, а "заходні" не. На гэтым тыдні рэжым Лукашэнкі выдалі ў краіны амэрыканскага прафсаюзнага дзеяча Робэрта Філдынга за тое, што той падтрымаў свайго калегу Ганчарыку.

Пасыль перамогі над Мілошавічам прыйшла чарага і да Беларусі.

На Балканах не засталося больш маленькай, але незалежнай Югаславіі, якая не падпарадкоўвалася новому эўрапейскому ладу, дык на ашары былога СССР Злучаныя

Штаты найперш намагаюцца перашкодзіць умацаванню Расеі праз інтэграцыю са сваімі адvezными сатэлітамі — Украінай ды Беларусі. ВУП гэтых трох краін адпавядае 80% ад ВУП усяго СНД, а колькасць насельніцтва ў іх перавышае 200 млн. Гэткая інтэграцыя дужа нагадвала б адраджэнне СССР і аbumovila b геапалітычнае ды геаэканамічнае пераразмеркаванье сілаў у эргене.

Значэнне выбараў у Беларусі, на якіх прэзыдэнт-аўтакрат Аляксандар Лукашэнка, прыхільнік саюзу з Расеяй, спадзяеца быць пераабраным, як можа быць поўнасцю асэнсаванае без уліку гэтага. Лукашэнка не зрабіў у Бела-

руси нечага горшага за тое, што зрабіў ў Расеі ды Украіне Ельцын, Путін ці Кучма, але ягона прыхільнасць да савецкіх традыцый, характэрная для большай часткі беларускага грамадзтва, ды ягоны аптызм на падтрымкі дыкурсу аbumovilі правядзеніе інтэнсіўнай кампайні па прыхаваным умяшаныні ва ўнутраныя справы краіны. Дзяржэпартамент Злучаных Штатаў абвесціў Беларусь "краінай-ізгасеніем".

Адказны за замежную палітыку ЭЭК Крыс Патэрн заклікаў кволую ды разыяндану беларускую апазыцію павучыцца ў югаславаў ды злучыцца супраць Лукашэнкі. АБСЭ і Эўрапарламент замарозілі свае стасункі з Менскам, не зважаючы на пратэсты краін, што маюць у іх статусе назіральніцтва. Калі ў лістападзе 2000 г. украінскі прэзыдэнт Леанід Кучма скіраваў сваю палітыку ў расейскі бок, у Кіеве выбухнуў "Кучмагейт" — сэнсацыйная справа, цэнтрам якое сталася забойства журніста Галоўнікаўца. Галоўнікі аўбінаваўца атрымаў палітычны прытулак у Злучаных Штатах, дэякуючы людзям з Кіева, звязаным з ЦРУ. Цяпер у Менску супраць Лукашэнкі высоўваюцца аўбінаваўчані ў стварэнні "эскадрону съмерці", вінных у зынкненні больш за 30 чалавек, але пераканаўчыя доказы.

Беларускі міністар замежных спраў Міхаіл Хвастоў кажа, што Злучаныя Штаты ўмешваюцца ва ўнутраныя справы праз "подкуп чыноўнікаў другога рангу, адмову ў візах афіцыйным дэлегацыям, правядзеніе НАТОўскіх маніпуляцый, злучаны Штаты дасылаюцца ў Беларусь дыпляматамі, якіх ужо можна было бачыць на Балканах ды ў Іраку і якіх заходнія працэсы працягнулі ў папулярніцтве з ЦРУ. Былы пасол на Кубе, дыпляматычныя функцыянеры ў Нікарагуа ды Сальвадоры ў "чымных" часы, пасол Козак падехаў працаваць у Панаме ў 1988 г., напрэдадні вайсковай аперацыі, а цяперашні дэлэгат Уладзімер Жырыноўскі — які дазваляе сабе райць беларусам прагаласаваць за Лукашэнку ды абраўніцца ягонымі апазыцінтаў.

Амэрыканскі пасол у Менску Майкл Козак гэтак выказаўся ў брытанскай прэсе: "Нашыя мэты і мітады ў Беларусі такія самыя, што мы выкарыстоўвалі ў Нікарагуа". Злучаны Штаты дасылаюцца ў Беларусь дыпляматамі, якіх ужо можна было бачыць на Балканах ды ў Іраку і якіх заходнія працэсы працягнулі ў папулярніцтве з ЦРУ. Былы пасол на Кубе, дыпляматычныя функцыянеры ў Нікарагуа ды Сальвадоры ў "чымных" часы, пасол Козак падехаў працаваць у Панаме ў 1988 г., напрэдадні вайсковай аперацыі, а цяперашні дэлэгат Уладзімер Жырыноўскі — які дазваляе сабе райць беларусам прагаласаваць за Лукашэнку ды абраўніцца ягонымі апазыцінтаў.

У Лукашэнкі няма праблемаў з доступам да СМІ. Выборы на выбараў, а ён быў і застасацца галоўнім героям праграмам дзяржавы на тэлевізіі.

У прыватных размовах члены каманды Ганчарыка згадваюцца, што яны на маюць шанцаў на перамогу. Апошні аптытаны съведч

Прайграе Беларусь

Працяг са старонкі 1.

Кампанія адзінага кандыдата разгортвалася мільва. Грамадства лічыла яго застарым для высокай пасады. Рэзлікі на дапамогу ці хоць бы нэутралітэт Москвы развязацеля ўшыант. Досьцы высокі прадзэнт галасоў быў пададзены супраць усіх кандыдатаў. Такія першыя высыновы з вынікам галасавання.

Між тым перамога ППРБ зусім не пераканаўчая. Афіцыйныя звесткі кажуць пра больш за 70% галасоў, у штабе Ганчарыка называюць лічбу 46%.

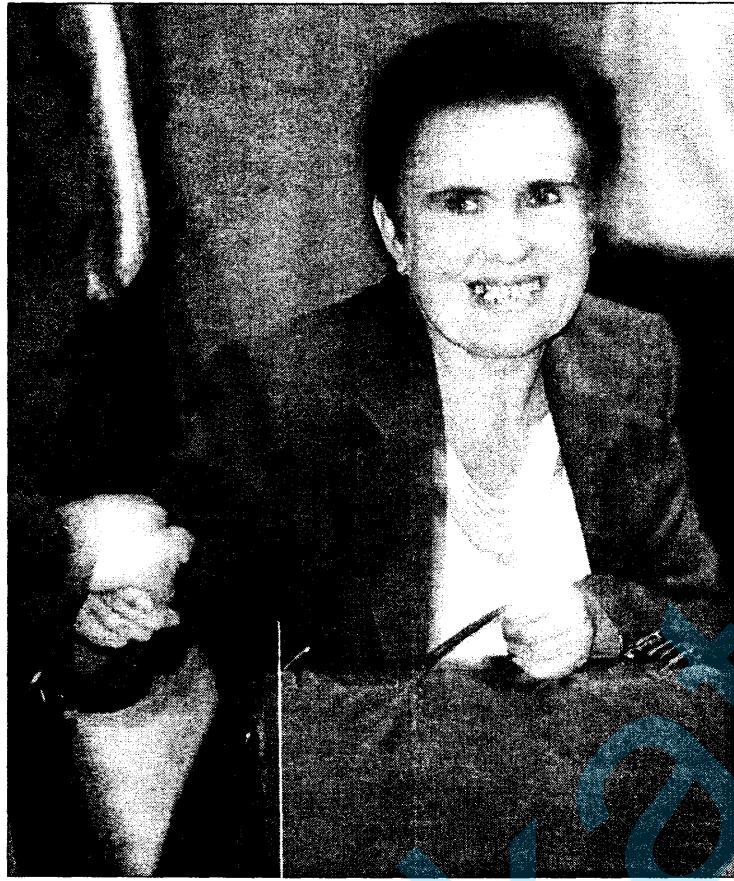
Нават калі на верыць да канца ні тым, ні тым, вынікае, што Лукашэнка і далёка ня мае агульнанароднае падтрымкі.

Намеснік старшыні КХП-БНФ У. Старчанка называў афіцыйныя вынікі "абсурднымі". Прадстаўнікі беларускіх праваабарончых арганізацій выказалі сумнеў у магчымасці прызнання такіх выбараў легітымнымі. В. Вячорка мяркуе, што на ўскоры назіральнікам удалося дапінаваць на этапе папярэдняга назіральня і 9-га. Унутраныя і заходнія назіральнікі съехаўцца на тым, што маніпуляцыйныя вынікамі выбараў былі істотнымы. У адных Ба-

ранавічах, паведамляе кіраунік "Незалежнага Назіральніка" па горадзе сп. Гоўша, было зафіксавана больш за 50 парушэнняў заканадаўства. У Менску на суседніх участках лічбы скачаўць на дзясяткі прадзэнтаў. А. Т. Русаў прыводзіць сведчаныя назіральнікамі з розных участкаў Менску, дзе стос блюетэнія за Ганчарыка быў вышыты за Лукашэнка. А Ганчарыку вынік, абвешчаны старшынём камісіі, мениць. "Сябры камісіі" пасыла была шакаваныя на менині за назіральнікамі, якіх трывалі воддарль ад месца падліку. Апроч таго, ніхто ніх ведае нават дакладнай колькасці выбарціў. Пра які падлік можна весьці гаворку? Падмініяліся скрыні, пячаткі, людзі ў скурэнках прылюдна ўкідалі пачкі блюетэнія. Іх хапалі за рукаво назіральнікі, а міліцыя адпушкала, — кажа сп. Трусаў. — У зводных пратаколах не вывешваецца колькасць галасоў, пададзеных "супраць усіх", што таксама паказальніца.

Лукашэнка выйтграу на выбары, а інфармацыйную вайну. Цаною таго, што легітымнасць беларускага ўлады ізноў будзе няпоўная. Дзяржава Беларусь на гэтых выбараў прайграла.

Барыс Тумар

Лідзія Ярмошына: "Выбары прайшлі беззаганна".

Пацярпелія за Беларусь

1 верасня ў Наваполацку была затрыманая Маргарыта Тамілава — за то, што ішла па вуліцы з накінутым на плечы бел-чырвона-белым сцігам. У Берасці міліцыяны збілі Сяргея Вакуленчука за перадвыбарную агітацыю. У Рэчыцы затрымалі Натальлю Брэл і пасадзілі ў СІЗО. Яе кватэру, а таксама кватэры Зымітра Цярэнцьеўа і Крысціны Барбакадз ператрэсілі. 2 верасня ў Ашмяніне затрымалі школьніка Сяргея Канеўку. З верасня ў Слуцку за распаюсюд спэцвыпуску "Нашай Свабоды" затрымалі "зуброўца" Андрэя Акулава. У Магілёве за тое самое затрымалі Алену Лазараву, а ў Салігорску — "зуброўца" Валер'я Серафімовіча, Аляксандра Макарэвіча, Сяргея Панціківіча, Глеба Бухаўчыка, Кірылу Рабыкіна ды Валянціна Бесмана. У Менску затрымалі Івана Саевіча, на якім была майка з выявай "Пагоні" і надпісам "Жыве Беларусь". У Баранавічах затрымалі сбіра КХП-БНФ Іягену Даўгіловіч, які закінуў галасаваць супраць усіх. У Менску спрабавалі затрымалі актыўістку КХП-БНФ Святлану Захарэвіч, якая распаюсюдвалі перадвыбарныя матэрыялы. Міліцию выклікалі агітаторы з лукашэнкаўскага штабу. За распаюсюд спэцвыпуску газеты "Народная Воля" затрымалі Павал Знавец, здзялілі Вірхойнага Савету. У Пінску 5 верасня затрымалі Алеся Васільева, які распаюсюджалі спэцвыпуск "Народной Волі". У Чэркаве была затрыманая Людміла Раманенка, што агітавала за Уладзімера Ганчарыка. 6 верасня ў будынку КДБ быў затрыманы Павал Севірынец, якога выкликалі туды ў якасці сведкі ў справе выхуку на тэрыторыі расейскай амбасады. 6 жніўня ў Шклове кватэру актыўіста апазыцыйнага руху сп. Шчарбака ператрэсілі. У Бабруйску

Сяргей Паўлоўскі

Здаўна людзі называюць гэту дарогу прэзыдэнцкай. Ад менскай Нямігі яна цягнецца праз Дразды і ўпіраецца ў вёску Ждановічы. Дарага шырокая і заўсёды пустая, на ўзбочынах заўсёды пасыяцца козы, а абапал дарогі цягнуцца азёры, вада ў якіх заўсёды, пры любым надвор'і выглядае нежывую, быццам пад ёй хаваюцца нейкія падводныя вайсковыя аблекты... Я злавіў сябе на тройчы паўтораным "заўсёды" і згадаў трапны жарт, пачуты некалі ад дзядзіці: маўляў, у гэтих азёрах сам Лукашэнка купаецца ў браняваных плаўках.

Лукашэнка, а дакладней ягоныя духи, прысутнічае тут ня толькі ў вадзе альбо ў народнай назіве дарогі, ён пасяляецца і ў рэдкіх машинах, што, здараеца, пражджают тут і, пры амбажаваныні хуткавасці да 90 кіламетраў на гарадзіну, абавязковая скідаюць да 80 і ніжэй. Магчыма, яны робяць гэта ад боязі ці перастрахоўкі. Каб чагосяці не выйшла. А магчыма таму, што радыё ў машыне заўсёды гаворыць голасам кіраўніка краіны і ў голосе tym гучыць пагроза панешшаму будаваць жыўліё, як заўсёды, клапаціца пра чалавека працы, надалей сіраваць з Расеяй і даваць адпор Захаду разам з ягоным цывілізацый.

Радыё спыніць нельзя. Аляксандар Лукашэнка сустракаецца з выбаршчыкамі ўжо пятым гадзінам. За гэты час мяне на прэзыдэнцкай дарозе канчатковая апанаўвае нейкія лацінаамерыканскі настрой. Я думаю пра падабенства іхных і нашай дыктатуры. І калі ён распавядае пра сваё званыне падпалкоўніка, якое не замінае яму надзвінаваць свой маршальскі мундзір — гэта гучыць як росыпіс, як шыграесьць, што выклікае на памяць радкі з Маркесавай "Восені патрыярха":

"І тады ён ледзі прачынчыў дэзверы сваёй патаемнай спаліні і, гледзячы ў шчыліну, убачыў у залі паседжаньняў сваё мёртвасце цела, аточанае запаленымі съвечкамі, сваё мёртвасце цела, апранутае багацей за любога з нябожчыкамі Рымскіх Пап на прачыгу ўсей гісторыі каталіцтва, аднак вусьці і сорам уразілі яго, калі ён гледзеў на тое цела, уласнае ягонае цела, што патанала ў кветках, з тварам, белым ад пудры, з нафарбаванымі вуснамі, з саскансельнымі рукамі, капрызлівай какеткі, складзенымі на пакрытых бранёю рэгаліях грудзях, цела, апранутага ў прыдуманы кімсці спэцыяльна для нябожчыка мундзір Генэрала

Сусвету, за дзясяткам яркіх сонцаў на пагонах..."

Новыя піцы гадоў ягона гірвячыня ўжоўляюцца цэлай вечнасцю, як ужо вечнасцю падаюцца гады мінулы. Верагодна, іх ні сем. І ён мае рапчу, калі кажа, што за гэтыя сем пражыў усе трыццаці ці, як мінімум, дваццаць піцы. Я зноў згадваю лацінасць, якая навучыла нас, што дыктатура выміраеца не гадамі, а вечнасцю. Бо гэта спынены час — аднастайны і нязменны. Ён — заўсёды.

Тым часам у радыё нейкай жанчыні распавядае пра Пітрапа Міронавіча Машэрава, і я думаю пра невыпадковасць таго, што гэта прэзыдэнцкая дарога, па якой еду, носіць імя Машэрава. "Ды вы, Аляксандар Рыгоравіч, ад Пітрапа Міронавіча і крохі пабралі", — кажа кабета нешта з такім вось сэнсам і пры бурных волісцех залі. Словам, поўная пераемнасць. Асабіста для мяне, калі зазіраю туды, у часы да Машэрава, дык ужо не ва ўласную памяць, а хіба што ў книгі Сапраўды, цэлай вечнасці. І неістотна — пяць гэта гадоў ці дванаццаць піцы.

Раман пра вечнасць дыктатара — "Восень патрыярха" Габрыэля Гарсія Маркеса ўпершыню ў Савецкім Саюзе быў перакладзены якраз у Менску і якраз на часы Машэрава. Зрабілі гэта Валянцін Тарас і Карлас Шэрман. Але тады наўрад ці хто думаў пра Машэрава. Разуменне таго, з чым насамрэч мы маем справу і наколькі менавіта нас гэта ўсё тычыцца, прыходзіць у поўным аб'еме толькі сёняні, перед новай піцігодкай вечнасці. Сёняні гаворка пойдзе пра стаўленне да дыктатуры ў лацінаамерыканскіх і беларускіх пісьменнікамі — у чым яно падобнае і ў чым адносецца.

* * *

"На зыходзе тыдня съцярвятынкі-грыфы разъдзёрлі мэталёвыя акончынікі, пранікні пра гаўбец і вонкі ў прэзыдэнцкі палац, узмахамі крылаты скалануці ў палацаўых пакоях задушнае патвяра, застаялана часу, і ў панядзелак на съвітанку горад ачомаўся нарэшце ад вясівага летаргічнага сну, у які ён біў пагружаны разам са сваёй ператворанай у гнільё величчу; толькі тады мы насымліліся ўвайсць, і на траба было аблугаю браць крапасныя съчені, да чаго заклікалі адныя, самыя съмелыя, альбо тараніць дышламі валовыя павозак парадны ўвагод, як пратаноўлі іншыя, бо варта было толькі дакрануцца, як самі сабою расчыніліся браняваныя вароты, якія ў слайныя для гэта падвойнку часы выстаялі пад ядрамі Ўльгама Дэмітра, і восты мы ступілі ў мінучку эпоху і ледзьве не задыхнуліся ў гэтым агромністым, ператвораным у руйны бярглогу ўлады, дзе нават цішыня была лядавай, съяло хісткім, і ўсе прадметы ў гэтым хісткім, прывідным съявліле адразуніваліся наясна..."

Габрыэль Гарсія Маркес.
"Восень патрыярха"

Беларуская літаратура не нарадзіла нагатулькі магутнага раману пра дыктатара. Дакладней, пакуль не нарадзіла. І каб зусім не парадзіла — беларуская літаратура не напісала пакуль пра сваіх людзей дыктатуру, але гэта падвойнікі чакаюць на свае месцы. 7 гадоў пісьменнік чакаў або змагаўся, а цяпер — мы дасьледуем свайго чалавека менавіта ў такіх умовах.

Урэшце, для пісьменніка існуе так з дня ў дзень, зь месяца ў месяц. Аднак, нічога не зьмянялася. І яны зноў шукалі новага спадзеву. А раптам спрацуе заява дзяржжакратара, а раптам Ельцын, а раптам Пуцін. Усё, здавалася им, може вырашыцца за хвіліны. І так сем гадоў. Гэта быў погляд беларускага творцы. Ня дзіва, бо менавіта творцы ў нас былі завадатарамі і перастройкай, і незалежнасці.

Лацінасы пазіралі як дзяці. Съвет навокал такі, якім ён ёсьць — несправядлівы, грубы, улада хамская, жорсткая. Верагодна, не-ка-лі, праз вечнасць, яна зъменіцца на іншую, але мы жывем і пішамі цяпер — мы дасьледуем свайго чалавека менавіта ў такіх умовах.

Урэшце, для пісьменніка існуе вечнасць. Гэта газэтчыку альбо палітыку так важная праблема ўлады або выбараў. Гэта ім важна нарада значнасць сънчынняшням дню. Гэта для іх вечнасць — не крытэр. Гэта яны ка-жуць пра нелегітимнасць як пра свой інструмент. А ў пісьменніка такога інштрумэнту няма.

Беларускі пісьменнік перастаў быць палітыкам. Гэта значыць, што нелегітимнасць улады ўжо не можа застапаць яго. Яму вяртаюцца ягонія прафэсійныя функцыі — прыміць чалавека і съвет такім, якія яны ёсьць. Толькі так ён можа быць дасьледнікам жыцця. Верагодна, цяперашні злом у беларускіх палітыкі ўсё паславіць на свае месцы. 7 гадоў пісьменнік чакаў або змагаўся, а цяпер ён, як змагар, канчатковая ўпёўся ў маналіт жыцця. Ужо зъмененая, ужо іншага. Ягоны супліменынкі толькі ў падтэратае, што хоча ЖЫЦЬ тут і цяпер. Ка-хаць, працаўца, зарабляць грошы, нараджаць дзяцей — сёняні. І ніякіх сямі гадоў на чаканьне няма і быць ня можа.

Што такое нелегітимнасць улады для літаратара? Гэта значыць, што літаратар выхадзіць адзін на адзін з прэзыдэнтамі і горда ка-жа — падай, ты забіты, я ў цябе патрапіў, цябе няма. Слушна, — ад-казвае дыктатар, — гэта слушна, пакуль мы гуляем у змаганні. Але гульня скончана. Дакладней, кожны будзе гуляць на сваім полі. Я могу цябе закапаць на Паўночных могілках, а ты можаш зака-

паць мяне ў вачох майго народу і ўсю съвету, калі напішаш сваю "Восень патрыярха" і атрымаеш Нобелеўскую прэмію.

Тысяча выкryвальникіх тэксціў — вершаў, апавяданняў і п'есаў, у якіх аспрэчваліся і высьмейваліся папулясцкая дзмагогія — усё гэта выматала пісьменніка і ўжо не ратуе. На тая зброя. Застаецца сказаць — ён ёсьць. І гэта дадзенасць. І мы ў гэты дадзенасці жывем і вывучае чалавека менавіта ў ёй. Для літаратуры адкрываеца цэлае поле дзяяцнасці. Сапраўды, наш чалавек можа пра-пасыці бяз съледу, і быць тым, хто ўчыняе прапажу. У абодвух за-плічыма цэлыя клубок сувязяў і матываўцяў. Рыбакі і Сотнікавы дужаць сваю бібл

затрималі Ірыну Качан, Таціяну Машкоўскую і Вадзіма Лісоўскага, якія агітавалі за Ганчарыка. У Віцебску затрималі Аксану Філімонаву. У Чэрвень на выбарчым участку затрималі каардынатора "Незалежнага Наізраньня" Генадзя Матусевіча. Яго аблукалі, дапыталі, сканфісавалі зборы да супрацоўнікаў МУС і дапусьцілі. У Менску затрималі каардынатора "Незалежнага Наізраньня" па Савецкім раёне Аляксандра Галіча за то, што называў старшыню выбарчай камісіі "нагоднікам". На яго склалі пратакол за дробнае хуліганства і зъмісцілі ў прыёмнік-разьмерковальнік.

Бабруйск у надзейных руках

У мінулы панядзелак у каледж, дзе навучачца былы старшыня Бабруйскай суполкі Маладога Фронту Валеры Мацкевіч, патэлефанавалі з гарыканкаму і загадалі разабрацца з ім — ён, маўляў, пісаў у горадзе "Забі прозыдэнта!". Аднак, такіх надпісаў у Бабруйску не было й німа, дыў Валеры адышоў ад дзейнасці яшчэ ў траўні. У чацвер, в ветрасыня, неўядомы падпскоўнік міліцыі абзвоніў бацькоў маладзёнаў, што калісці "съвяціліся" на масавых акцыях у Менску ці ў Бабруйску, і прымушаў іх гарантаваць заходжанне дзяцей 9 і 10 верасьня ў родным горадзе.

Б.Т.

фармісцкі шлях.

Выбары і ў прынцыпе выбар для нашага літарата, які прызываўся быць прыкладам, сталі спакусай на цэлую апошнюю дзесяціць годоў. Няўжо і праўда можна зъмяніць свой съвет і спрыгніцца да ягонае зъмены? Зорка Габрыеља Д'Анунціё для каосьці, а для каосьці зорка Юкія Місімі зазыяла на поўную моц. Але калі іхнае халоднае зъязынне і напаўняла сэрцы адзінак, дык для літаратуры таго съявита не было відаць наагул.

* * *

У нядыўна надрукаванай гутарцы Алеся Адамовіча і Васіля Быкаўца Быкаў кажэ, што наставіць на мэце ані зъмяніць съвет, аini палепшыць чалавека. Мэта — паказаць чалавеку, што ў ім ёсьць і добрага і благога. І калі чалавек гэта ўбачыць, мяркне Быкаў, ён паразумнеет.

Сказана — пісьменык заўсёды ў апазыцыі. Можа быць, гэта апазыцыя да недасканалага съвету. І тут ёсьць спакуса ўсю туяду недасканаласць съвету звесці да гэта гаёсці дыктатара і ягонага рэжыму. Зъменім — і ёсё будзе добра. Усё можа быць па-іншаму.

Ня будзе. Нічога на зъменіцца. Самы час прыгадаць Астурыйца зь ягоным раманам "Пан прэзыдэнт". Гаворка ідзе пра дыктатуру Эстрады Кабрэры:

"Дыктатура — гэта страшны ядавіты павук, які разбічывае, падкульяе, запалювае ўсе клясы грамадзтва, людзі робяцца альбо бяздуннымі мэханізмамі, альбо фанатыкамі, альбо брыдкімі прыстасаванцамі. Некаторыя думают, што пасыль дыктатуры настане новы час і ўсё стане на свае месцы. На жаль, гэта не так. Мінайць гады, а дух дыктатара і ягонай състэмы ўсё жыве і жыве. Чаму? Да тому, што дыктатура разъядзе грамадзтва да мозгу косяком".

Між іншым, гватэмалец Астурыйяс упершыню выдаў свой раман гадоў праз пяціццаць пасыль таго, як напісаў яго, прыгмы выдаў за ўласныя гроши і толькі за мяжою — у Мэксіцы. Для пісьменнікаў з Паўднёвае Амэрыкі гэта тыповая сътуцьця, як і творчыць у выгнаніні, з чым беларускія літаратары пачалі знаёміцца толькі за часамі гэтай самай сваёй дыктатуры.

Мага дапусыцца, што съвет зъмяніеца не дыктатарамі і змагарамі — знакавымі постатцямі з нацыянальнай гісторыі. Усё ня так хутка і яя так пасыпахова. Калі мы мройм пра ўсходнюю цывілізацію, дык яна ўсё складаецца з цывілізаціяў

Апоўначы некта разбібу шкло ў дзівярах Палацу прафсаюзаў. Ахову ля разбітых дзівярэй узялі на сябе хлопцы ў банданах, якія міжсобку размаўлялі па-расейску. На пытаныне "Хто вы?" быў атрыманы адказ: "Граждане Республики Беларусь". Пазын Ганчарык прайшоў у сярэдзіну будынку, дзе запатрабаваў "кінуць хлапечы жарты", бо "нікага рамантызму тутака не павінна быць".

Пасыль Ганчарык зачытаў заяву, у якой абвесьціў аб скандальных памерах фальсифікацыі і прывёў лічбы, якія падаюць прафсаюзныя національнікі: за Гайдукевіча 7,1%, за Ганчарыка 40,8%, за Лукашэнку 46,6%. Адзіны кандыдат запатрабаваў правядзення другога туру выбараў і заклікаў усіх грамадзянаму прыходзіцца урэчыні а 10-й на Каstryчніцкую плошчу.

нацыянальных, што высыпелі праз неверагодныя церні агульнага граху і агульнага пакаяння. Той, каму ўдалося ў гэтым тралейбусе праехаць зайцам, той сёньня і мае тое, што мае — або дыктатуру, або нябыт. Гісторыя — нацда строгі і не падкупны канцралёр.

А як жа тады грамадзянская пазыцыя пісьменніка? Можа быць яна ўжо не ў тым, каб выйсці на пляц, на мітынг і сказаць прароче слова пра тое, што рэжым авалязкова ўпадзе. Можа яна ў тым, каб з усіх сілаў імкнуща ўразіць съвестралоўным зразуменнем у чалавеку таго, чаго раней неяк не заўважалі, і ў тым, каб данесці гэтае зразуменне, набыць высокі аўтарытэт. Каб у масавай съядомасці Беларусь Лукашэнкі з'яўміла перад Беларускай пісьменнікай — адсюль столікі спадзеву на гэтую Ноўблейскую прэмію. Але каб цэлым атрадам нашыя літаратары імкнуліся да прызнання ў съвеце, а тады і дома. Гэта, скажаце, даціўся я да тых самых словаў, што кажа дыктатар: "ніхай пісьменнікі пішуць". Толькі ў гэтым "ніхай пішуць" ёсьць два разныя сэнсы. Ніхай пішуць "Восень патрыярха". Новая піцігодка можа даць ім для гэтага шмат матэрыялу.

Дыктатар сапраўды рукатворны. У стварэнні яго ўдзельнічае ўесь народ. Больш-менш тыгрова выглядае шэраг аналігетаў — пралагандыстаў, самадураў і запалоханых. Тут найменш выяўляеца нацыянальная сутнасць. Але за дзесяць гадоў стварыліся вобразы апазыцыйнага палітыка, апазыцыйнага творцы, апазыцыйнага моладзі — такія непадобныя да падобных у іншых культурах. І самае галоўнае — паўстаў ўзусім іншы беларус, якога раней не было. Гэта беларус перад выбарам. Ён разнастайны, але таксама раскладаецца на ажысленыя тылажы.

Варта згадаць і яшчэ адзін досьвед падўнёваамэрыканскіх дыктатураў. Яны спрычыніліся да стварэння нацыі. Гэта факт. Гішпанскія Амэрыкі ператварыліся ў койдру з рознакаліяровых лапікі. І далося гэта цаню многіх і многіх жыццяў. Не паўсюль удающаца тыя аksamітныя або съпеліны рэвалюцыі.

Мы на можам не заўважаць, колькі насуперак уціску мовы за гэтыя сем гадоў стала ў Беларусі беларускамоўнае моладзі. Уменьне мовы стала добрым тонам палітыка, перадусім апазыцыйнага. І саме апошнія съведчаныя — у культурніцкіх асяродках ужо не гавораць, што гіне мова, нацыя і Бацькаўшчына. Вось чаму я раблю

Зъ месца падзеяў

КОШТЫ

на платныя прыватныя абвесткі (для прыватных асобаў, на старонку 12):

— да 20 словаў (тэксты модуль) — 113 руб.
— звыш 20 словаў (тексты модуль) — 143 руб.
— аформленая абвестка — 71 руб. за кв.см.

— аформленая абвестка — памерам больш за 24 кв.см. з улікам кошту артыял-макету — ад 94 руб. за 1 кв.см. Абвесткі палітычнага характару і ад грамадскіх арганізацій аплачваюцца паводле рэкламных расцэнак для камэрычных абвестак.

Каб замовіць платную прыватную абвестку, трэба пералічыць грошы праз пошту праводам на разылковыя рахунак: УНП 101115521, рэдакція газеты "Наша Ніва", Менск, вул. Калектарная 20-а, п. 2-а. Р/р 3012213050010, Ленінская адр. ААТ "Белбізнесбанк" Менск, код 763.

На зваротным баку бланку паштоваага пераводу ў сэктары "Для пісьмовых паведамленняў" запісваецца дакладна й чытальна тэкст абвесткі, тэлефон для сувязі і авалязкова дадаецца сказ: "За рэкламныя паслугі".

захаваць імідж простага мэксіканскага селяніна. Але як ты ўважаёшся-ўшчэмішся ў лацінаамэрыканскай шапцы быў менскі тралейбус?? Раз брылы пакамечылі, другі пакамечылі, і давялося Алегу Рыгоравічу Лукашэнку павесіць сваё самбрэра на цвіт. Але на траціц надзею Лукашэнка, што надыбізе час, калі будзе ўзяты машина з адкрытымі верхам".

Праз два гады ў "Нашай Ніве" друкаваўся ўрывак з згаданага раману Мігеля Астурыйска "Пан прэзыдэнт" — таксама знакавая рэч. Нарэшце пад новыя выбары "Наша Ніва" зъмісціла эсэ Габрыеля Гарсія Маркеса пра Уга Чавеса. Натуральна, не мату тут пералічыць усе выпадкі беларускаамэрыканскіх паралелей за часы Лукашэнкі. Але я не могу не згадаць песьню "Дон Лукас" Зымітра Бартосіка. Песьня відаць, актуальная, што надыбізе час, калі будзе ўзяты машина з адкрытымі верхам".

Такім чынам, новая піцігодка дыктатуры выглядае на цэлую вечнасць. Асабліва гэта адчуваеш, едучы праспектам прэзыдэнта Машэрава і думаючы пра тое, што ён,

гэты праспект, быў заўсёды — са сваімі козамі на ўзбочынах і вайс-тэхнічным колерам вады ў азёрах аблапал шляху. Для нашых творцаў новая піцігодка (і колькі іх там яшчэ будзе) ня стане часам спакусы, як папярэдняе сімігідка.

Беларускія творцы здольныя завяўцаць прызнаныне на міжнародных тэатральных фестывалах, мас-тэатральных пленэрах і літаратурных кірмашах. Яны гэта даказваюць, калі спакушаюцца вечнасцю мас-тэатру. Новы час мусіць стаць часам тварэння і часам прызнання. Бы ў нацыі, як і ў чалавеку, ёсьць і добрае. Калі нас пазнаюць толькі дзяяць Курапатай, Чарнобылю і Лукашэнкі — гэта значыць, пазнаюць наша благое. Хіба ж гэта і ёсьць усе беларусы і ўся Беларусь?

Агляд музычнага жыцьця

Злева направа: Аляксандар Анісімаў, Віктар Скарабагатаў, Галіна Гарэлава

Сэзонныя заўвагі

Раней адкрыцьцё сэзону ў Філіармоніі традыцыйна прымяркоўвалася да 1 кастрычніка — Міжнароднага дня музыкі. Опэра таксама адчыняла свае дзвёры пры канцы верасня. Сёлета адкрыцьцё сэзону адбывалася напярэдадні выбараў, таму людзі слухалі музыку з асаблівым хваляваннем і асаблівым пачуцьцём единасці, якое не патрабуе словаў.

Опэры сэзон распачаўся 6 верасня спектаклем "Князь Ігар" з узелем Тадэяна Кніутовича і Васіля Кавальчукі. Да таго ж, гэта быў бэзэфіс народнага артыста СССР Аркадзя Саўчанкі.

А чарговая прэзентацыя "Легендаў Вілікага Княства", што адбылася 7 верасня ў Доме вэтэранаў, ператварылася ў супрацьны перадвыбарчы мітынг і адначасова — у сівяткаванне 487-х угодкаў перамогі над Воршай. Галоўным колерам гэтай прэзентацыі быў, вадома ж, памаранчавы, галоўным сымбалем — узыходзячае сонца, галоўнай герайні — Арына Вячорка. Актёры тэатру Мазынскага, апранутыя ў рыцарскія строі, чыталі патрыятычныя вершы і ўрэкуі з Статуту ВКЛ. Залі была поўная. Аднак яксьць музыкі крыху расчаравала. Жывыя гучаніні па-здрадніку выявіла хібы, якіх на дыску не чуваць. Суцесць "Стары Ольса" і дасканалае мужчынскае tryё — Андрэй Латушкін, Раман Ліхашапка ды Павал Сільвончыкі.

Супрацьную ж беларускую аўтэнтычніцу можна было пачуць на юбілейным канцэрце "Ліцьвінаў", што адбыўся 5 верасня ў Палацы культуры Менскага трактарнага завода. На жаль, залі была напалову пустая. Варта прыгядзіць, што за дзесяць год існавання "Ліцьвінаў" далі толькі чатыры канцэрты ў беларускіх стаўіщах: у сакавіку 91-га яны выступілі ў Нацыянальнай бібліятэцы, наступны канцэрт адбыўся ў 96-м, потым у 2000-м... Каб паслухнуць "Ліцьвінаў", трэба ехаць у Польшчу.

А паслушаць іх варта. Амаль усе песні ў вялізным рэпэртуары "Ліцьвінаў" (гры з паловай гадзіны чыстага гучаніні!) узятыя праста з народных стыхій ды засыпаваныя з ідэальным майстэрствам ды пачуцьцём стылю. Перад слухачом разгортаўца дзвісная панарама беларускіх песьненых скарбай — песьні і мэлодыі Хойніцкага, Лідзкага, Слуцкага, Вілейскага, Маладечненскага, Пастаўскага, Смургонскага раёнаў, сабраныя пераважна ўладзімерам Бярберавым ды Натальляй Матыцкай. Інструменты ў "Ліцьвінаў" таксама аўтэнтычны — гармонік з Вялікіччыны, цымбалы з Маладечненшчыны, дудка з-пад Луніцца...

Тымчасам у Філіармоніі гучалі зусім іншыя песьні. 7 верасня новапрызначаны мастакі кіраунік ды галоўны дырыжор Дзяржаўнага акадэмічнага сымфанічнага аркестра

Аляксандар Анісімаў, Віктар Скарабагатаў, Галіна Гарэлава

Дакладненне
Верш Трафімчука, а не Псэўдоніма
У "НН" №36 ад 3 жніўня, у рубрыцы "Нація пээтай" быў надрукаваны верш "Мала вар'яцтва ў нашай пазії" пад памылковым пазначэннем аўтарствам Віталя Псэўдоніма. Насамрэч верш напісаны Анатоль Трафімчук. Рэдакцыя просіць прабачэння ў чытачоў і ў абодвух паэтатаў.

Немаўляцкі рок

Мінулымі выходнымі ў Маладечненскім прайшоў фэстываль маладых гуртоў "Рок-немаўля", арганізаваны мясцовай Радай ТБМ. Год таму гэты фэст быў прысьвячаны дзесяцім-інвалідам, і ўсе гроши за квіткі былі ахвяраваны ім. Сёлета ён праходзіў пад знакам вожыка-сонейка і прысьвячаны выбарам.

Фэст ладзіўся ў Палацы культуры чыгуначнікаў пры невялікай колькасці гледачоў. Астатнія маладэзь ю была на футболе (на мясцовым стадыёне гуляў "Металюрг" узору 1991 г. і сёньняшняга гарадзішча каманда).

Наўрад і ці арганізатары ладзілі нейкі жорсткі адбор гуртоў, таму пачуцьці даваліся рознай: "металісты" з Dead Marsh трапілі бяз бас-гітары (што праўда, на такім гуку гэта заўважыць было цікава), а менская каманда з сымбалічнай назвай "Агонія" на ведала, куды ўзвоўгле падключыць гітару.

Чым цяжкайшай была музыка, тым лепш прымалі гледачы. (Гурт "Буркіна-Фасо" зігралі нават уці-

жараны кавэр "Калыханкі", што-трапіда, без вакалу Я.Паплаўскай.) Тэкстам даўно не надаюць вялікай увагі, і, ссыльваю ты хоць "Авэ Марыя" — на гэта будзе ўсім наплявадзіць. Леша дайце драйву!

Таму маладыя гурты былі падобныя ў сваім імкненні "парваць" залю музыкай. Калі б на госьці — "Новае Неба" Postscriptum ды Ulis — фэстываль "загуўся". Бясія Камоцкая выканала старыя гіты, якія маладзчанцы слухалі з задавальненнем. "P.S." зігралі ў шэсць песьняў. На песьні "Вольныя танцы" ў Марголіна "адмовіла" гітара, але дзе з там хто заўважыць. Слава Корань доўга марудзіўся з гукам, але "авалодаць" такім апаратам было немагчыма, таму добрыя песьні Ulis у "крыху" разалі вуха. Закрылі фэст мясцовыя прафесіоналы Green Snake "чяркім і вясёлым рок-н-ролам".

Тым усе і скончылася. Засталося колькі зламаных крэслаў, пустыя буталькі ды налепкі "Выбірай" па ўсім Маладечне.

Сяргей Будкін

Пзе варта быць**Рыцарскі фэст**

15 верасня ў Заслаўі адбудзеца рыцарскі фэст і інсцэніроўка штурму замку. Патрапіць у Заслаўе зь Менску можна электрычкай (маладзенскі кірунак, да прыпынку "Беларусь").

"Белая Вежа"

11—15 верасня ў Берасці ў Камянцы пройдзе тэатральны фэстываль "Белая вежа". Апроч нашых, выступіць калектывы з Украіны, Рәсей, Славаччыны, Румыніі, Італіі, ЗША, Турцыі, Японіі ды іншых краінаў. Спектаклі будуть драматычныя і лялечныя, клясычныя і авангардовыя. Месцы фэсту — залі Берасцейскага лялечнага тэатру, тэатру драмы і музыкі ды пляцоўка пад Белай вежай.

Дзяніс Носаў

Случай у "Навінках"

Учора а 18-й у рэдакцыі газеты "Навінкі" адбылася неафіцыйная прэзентацыя зынятага навінкаўцамі ж фільму "Случай з пацаном".

Больш за тыдзень таму контрактурнікі спрабавалі арганізаціўці не пампзінную прэзентацыю ў рэстарацыі "Alcatraz", дзе паказалі замест гаворава прадукту шраг абы-як змантаваны фрагментай прадынанско-зарыўскай гуку выглядала жудасна: маскоўскія спэцы, якія здымалі стужку на замову "Навінак", да прызначанай дні не пасыпелі зрабіць канчатковыя варыянты.

Гэтым жа разам "Случай" паказалі цалкам. Сюжэт 50-хвіневай стужкі наступны: звычайны менскі гопнік Юра, які цягам цалага фільму задарма рэкламуе ліў "Аліварыя", вырашае знайсці сабе працу. Сустракаецца са сваім быльм аднаклянікам, што працуе на спэцслужбы, а пасля выпадкова трапляе на офиціяльны апазыцыйны арганізацыі "Бобр", скрадае там мабільны і. Каражец, заўсёдны "навінкаўскі" съёб, у кіношным фарме. Фільм аздоблены мультикам, мова герояў — расейская, "бабруйская" — уперакладзе.

Мяркуеца, што відэа будзе распрыгажавана тысячынамі накладамі, касцякі пададзены пад 3000 рублёў.

Акрамя таго, "Навінкі" рыхтуюцца да выдання новага дадатку — беларускамоўнага дайджесту французскага аналітычнага Le Monde Diplomatique. Дадатак будзе чаргавацца з "Чорнымі Навінкамі" і звяцца будзе, мабыць, "Навінкамі дыпляматычнымі".

А.Уцюговіч

Беларускі калегіюм**абвяшчае набор на дадатковае навучаньне па спэцыялізацыях:**

- журналістыка;
- філязофія/літаратура;
- найноўшая гісторыя;

Запрашоўца студэнты старых курсаў гуманітарных спэцыялізацый альбо асобы з вышэйшай адукацыяй. У выключных выпадках прымаюцца юношы малодшых курсаў. Навучэнцамі БК могуць быць толькі асобы, што стала альбо на час навучання пражываваць у Менску.

Пачатак заняткаў з 1 кастрычніка 2001 г.

Лекцыі Калегіому з'яўляюцца адкрытымі. Асобы, якія сыштэматична наведваюць лекцыі, реєструюцца ў якасці вольных слухачоў.

Навучальныя праграмы БК арыентаваныя на выкладаныне найноўшых фрагментай сучаснай веды і не дублююць існуючых праграмаў дзяржаўных і недзяржаўных універсітэтаў. Цыкл навучання 3 гады. Дыплём Калегіому не замяняе дыплёму аб вышэйшай адукацыі. Навучанье ў БК — бясплатнае.

Запіс абитурыентаў — да 26 верасня па т.: 220-63-36 з 14.00 да 18.00 штодня, акрамя суботы і нядзелі.

Наша Ніва 90 год таму

М.Ілья, Вялейскі п. Мястэчка наша распаложана ў досі прыгожым лясістым месцы над ракой Ільёй (прыток Віліі). Мае яно некалькі крамаў, шынкоў, адзін касцёл, дзве царквы і адну... прыходскую школу. Пагаварывалі гады са два таму аб гарадакім вучылішчы, але на гутарках толькі і скончылася Багатым яно непатрэбна, бедныя на маюць за што будаваць, а ёсьць такія, што ўжо збудаваныя школы па раскладзе пададзены.

"Наша Ніва", 25 жніўня 1911 г., №34.

Водгукі

ва), дзе цешыўся ўсіхнай павагаю як пажоны і ахвярны сувязі, адкуваны і сыцілы чалавек, дасьведчаны духоўны кіраунік. Ягонае літоўскае паходжанне ў нацыянальна-аднародным польскім асяроддзі не было перашкодаю.

У Вільні Матулевіч апынуўся ў цяжкім становішчы. Ён знайшоў там напрэжану палітычную сутыкніцу, выклікану супрацьстаяннем літоўскіх і польскіх нацыянальных інтарэсаў. У сваій прамове 8 снежня 1918 г. пры ўступленні на біскупскі пасад ён сказаў: "Съледам за Хрыстом буду старацца звярнуць увагу, каму належыць, на тутэйшы школыны го-лад!"

Пасынкі ды пастырамі, пераймальнікамі Хрыста. Пасленамі дзеяньніцы ёсьць Валадарства Хрыстове...". На практицы выкананы гэтыя прыгожы намеры было вельмі цяжкі. Літоўцы, напэўна, чакалі ад "свайго" біскупа больш, чым ён мог ім даць. Палаякі, з свайго боку, ставіліся да Матулевіча з падазрэннем і ўспрымалі кожную ягону, нават найменшую спробу задаволіць справядлівія дамаганіні

Біскуп Матулевіч і беларускі адраджэнскі рух

Валеры Пазнякоў у сваёй рэцензіі на мою працу "Друга і Грэка-Каталіцкая Царква на Беларусі" ("НН" ад 6 жніўня) аспрэчае маё цверджаныне, што Юры Матулевіч упершыню сутыкнуўся з беларускім адраджэнскім рухам у канцы 1918 г., гэн. пасля таго, як заняў Віленскі біскупскі пасад.

Пытаныне этае ня мае сутнага значэння для галоўнай тэмы маёй працы, але ўдзячны сп.Пазнякоўзу за нагоду прыгледзеца больш дэталёў да погляду Матулевіча на нацыянальныя і палітычныя пытанні яго цікавілі толькі ў дачыненіі да пасынкі і пастырамі.

Нацыянальна-съядомы літовец, Матулевіч правёў большую частку жыцця ў Польшчы (Кельцы, Варшава,

Kім Хадзееў

Дарагія суайчынікі! 5 верасьня 2001 г. на 72-м годзе жыцця ад раку лёгкага памёр беларускі мысльяр, філёзаф, культуроляр, пісьменнік Кім Хадзееў.

І педагог — вось гэта і было галоўным. Пры тым, што ён толькі аднойчы прачытаў курс лекцыяў на факультэце, якім кіраваў яго сябар рэжысэр Уладзімер Рудаў. Прачытаў дзесяць прыязнын. Каб гэта зрабіць, ён дзесяць прыязнын адпрацаў у бібліятэкам больш за год. А было яму тады 67.

Кім пражыў надзвіа годнае жыццё. Упершыню ён сеў у турму 19-гадовым студэнтам БДУ, у 1948 г. — за адкрытыя заклікі да забойства Сталіна з універсытэцкага трывуны. Потым — у 1962 г., у адпігу: яго ненавідзелі і бялілі ўлады ўсіх калібраў і масы. Сам ён не баяўся нікога і нічога, акрамя сълепаты і страты сябrou — у асноўным моладзі, якую ўмей любіць і разумець. А любіць жа таксама трэба ўмечы. Некалі яго спыталі: што такое любіць? І ён адказаў: увага.

З сярэдзіны 50-х Кім быў цэнтрам інтелектуальнага жыцця Менску. Яго ведалі і паважалі пасэты, пісьменнікі, мастакі, скульптары, шмат хто зь іх учашчай да яго па рады. Кімавы ідэі, заувагі, нават сны расцягнуцься па мнстве іхных спектакляў і кніг. З ягонага таленту напоўніцу карыстаўся і вучоныя мыслья: ня маючи магчымасці зрабіць кар'еру, Кім зарабляў на жыццё пісаньнем дысэртацыяў. За сваё жыццё ён напісаў 52 дысэртацыі на 17 тэмаў — ад мэдыцынскіх да юрыспрудэнцый — і распрацаў тэксты праектаў некалькіх беларускіх і рэйсіскіх дзяржаўных праграмаў. Праз пасярэдніка да яго па дапамогу звязаліся нават уладцы, карыстаючыя зь яго розуму, фантастычнае эрудыцы, неверагоднае працэздольнасць і талент. У многім з-за гэтага Кім не паспешыў дапісаць тое галоўнае, што сам лічыў справаю свайго жыцця: філязофскую тэорыю двайчынстві (настэрчынстві, які ён называў яе апошнім часам) і раман-казку, над якімі працаў дзясяткі гадоў. Мы ня пішам, што ён геній, праста таму, што Кім ненавідзеў гэтае слова ў дачыненіі да сябе.

Але велич Кімава ня ў гэтым. Дзівоснаю была атмасфера яго дробнае кватэркі на Кісялеві, падобнае ці то да бамжатніка, ці то да кнігасховішча. Гэта было месца паломніцтва, прахадны двор, дзе штодня тоўпілася па дзесятку ча-

лавек — ад студэнтаў-гуманітараў да паважных рэжысёраў і дзяржавінных дзеячаў. Кожны шукаў і знаходзіў тут увагу і цікавасць да свае асобы — на жаль, нікто з нас не запешчаны ўбагаці Кім быў унікальным суразмоўцам. Пра кожнага чалавека яму было цікава абсалютна ўсё. Ён надзвычай уважліва, як земскі лекар, выслухоўваў кожнага, хто прыходзіў, пры гэтым патрабуючы звязацца да сябе на ты незалежна ад узросту. Ён у кожным знаходзіў нешта цікавае для сябе і — галоўнае — для самога гэтага чалавека. Бонам у съвеце істоты больш няўненай і кволай, як чалавек. Аслабіва юны.

Раўнадушным Кім не пакідаў нікога. І да яго ішлі ішлі, і плацілі — хто ўдзячнасцю і любоўю, хто даносамі і агудам. Кім быў добрым дзядулукам — як той казаў, ні божа мой, — але ён умеў дараўваць. Хоць у яго была свая градацьця выгнаннія. "Прэч!" — азначала незадавленасць мэтра: трэба было перачакаць, пакуль ён асцяне, а потым паскрబыці ў дзіверы, і то лепей зь нейкаю праблемай — Кім адразу кідаўся на дапамогу, забываючыся ад сябру. "Прэч адгэтуль на..." — было страшна, але ўсё ж не безнадзеяна. А вось "вон на... з раскладушка!" — гэта быў канец.

Праўда, апошняя фраза прызнала толькі найніжэйшым зь нізкіх. Меркі нізкыя былі Кімавы: у 1962 г. ён нават не пакрыўдзіўся на чалавека, з-за якога на два гады трапіў у турэмную пісіхушку ў "Крастах" (дарэчы, гэты час ён успамінаў з асалодай: "Якія там была бібліятэка!"), але больш ніколі не пускаў у дом чалавека, які пабіў сабаку.

Кім страшна любіў расказваць. Ён ведаў і памятаў рачы, якіх ня вedaў і на памятаў ніхто. Ён часта і падоўгу жыў у Маскве, ведаў маскоўскую эліту, і там яго ведалі і цанілі. Сябраваў зь Ю.Кімам і Л.Ланьинскім. А зі сім-тым з славутых ён сядзеў — з Айхэнвальдам, Уліціным, Асарканам. Зь ляўрэатам Нобелеўскай прэміі Жарэзам Алфёравым Кім вучыўся ў адной класе 42-й менскай школы, што на Камсамольскай. Ведаў Акуджаву і Высоцкага. На адным зь яго дзён народзінаў сцяпяваў Галіч. Ён любіў Москву, а больш за ўсе гарады свету — Тбілісі. Пры гэтым ня мог вывучыць дарогі да сябrou тут, у Менску. Аднойчы хам-таксіст выкінуў яго, ужо амаль 70-гадовага, непадалёк ад дому сябrou у бандзюжным За-

водзкім раёне, і ён шукаў гэты дом уначы дзянь гадзіны. Знайшоўши, весела распавідаў пра то, як па дарозе на той жа начной вуліцы яго абрабаваў нейкі малады нягоднік. А потым яшчэ трэй гадзіны камэнтаваў ліставанне Астраф'ева з Эйдэльманам.

Мала хто так тонка цаніў беларускую пазію, як Кім, пры тым, што сам ён гаварыў толькі па-расейску. А адкрышы новы талент, сціплаўся дзяліцца радасцю з усімі. Адна з лічаных яго апублікаваных працаў (супольная з Г.Трэстманам) прысьвечаная аналізу расейскіх перакладаў беларускай пазії.

Ён умеў запаліць у чалавеку іскру божую. Умеў і лічыў гэта галоўнай сваёю спраўю — важнейшым нават, чым "Двайчнасць і Казка". У апошнія гады, гады хваробы (на якую ён пляваў чалавеку: маўбы, таму і патрапіў пражыць з ракам лёгкага і кучай спадарожных хвароб) трэй гады — неверагодны кавалак часу!, ён, вымушаны скараціць канкантакты, адмовіцца ад пахадаў у тэатры і на канцэрты, на якіх быў вялікі аматар, казаў: "Я — бібліятэка без чытальні". А яшчэ ён называў сябе сапсанам гучнамоўцам і звар'яцэлою Брытанскай энцыклапедыі. Колькіх ён заразіў жаданнем творчасці! Колькі таленавітых людзей атрымалі ад Кіма — не, не ўрачыстасць блаславеніе — рэальную падтрымку. Справадлівую, штодзённую, адказную. Колькі часу і сілаў ён траціў на нас, сваіх сябров! І як ён радаваўся новым талентам!

Так, шмат клічнікаў. Але такі ўжо ён быў чалавек — клічны. І галоўнае — ён заўсёды быў. І наступерак усім законам і падставам, насуперак ягоным страшным дыягназам, найстрашнейшым зь якіх для яго была сълепата, чамусыці наўніка верылася: ён заўсёды будзе.

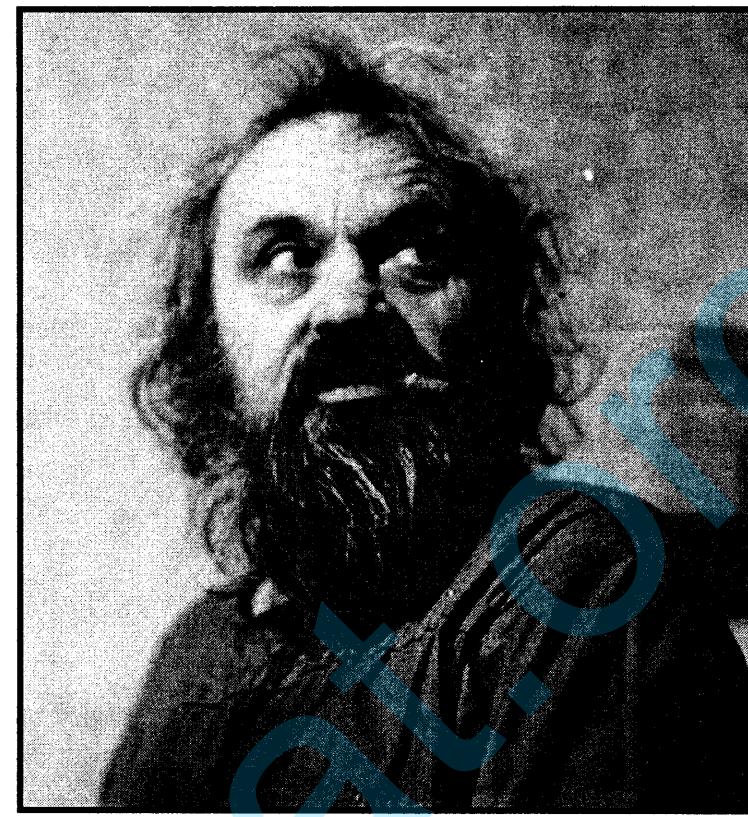
Пры відочным беспарадку ў дому і ў адзінені Кімава багем-насць — ілюзія. Ён быў фантастычны дакладны, пунктуальны, ніколі нічога не забываўся. Ён памятаў, дзе ляжыць кожнай з сотняў ягоных кніг (зрэшты, можа і на сотні: ён ахвотна і шчодра дарыў іх сябрам), памятаў усе дні нараджэння і ніколі не забываўся павіннішаваць. Ён дапамог уладкаўцам лёсі і вырашыць праблемы сотням людзей, карыстаючыся шырэйшым колам сваіх знаёмых — ад міністрай і рэжысёраў да трымалынікаў беларускага "абшчака". Ён працаў да апошнія хвіліны — банальная фраза, але

ВОДГУКІ

— студэнтам II курсу. Матулеўіч таксама выкладаў сацыялігію ў Магілёўскай духоўнай сэмінарыі (яна знаходзілася ў Пецярбургу), дзе тады вучыўся Аляксандар Астрамовіч, лепш вядомы як пэзэт Андрэй Зялёны.

Матулеўіч пакінуў Пецярбург улетку 1911 г., а ўвосень у Акадэмію прышлі два беларускіх студэнты, Павал Плякарскі і Люцыян Хвецька. У наступныя гады да іх далучыліся Вінцэнт Гадлеўскі, Андрэй Цікота, Адам Станкевіч, Віктар Шутовіч, Міхал Траубскі, Антон Неманцэвіч і іншыя. Ад 1912 г. там працаў гурток беларускіх студэнтаў-багасловіаў. У 1913 г. прафэсарамі кананічнага права стаў беларус а.Язэп Белагалавы. У 1914 г. (а не ў 1912) вярнуўся з Лёўвену (Бельгія) а.Фабіян Абрантоў і быў прызначаны прафэсарам у сэмінарыі. Усё гэта, аднак, адбываўся, калі Матулеўіч ўжо не быў там. З многімі беларускімі выпускнікамі Акадэміі ён сустрэўся і пазнаёміўся ў Вільні ў 1919 г. і пазней.

Сярод выдатных царкоўных дзеяў біскуп Матулеўіч быў адным з

прауда ўвогуле мае ўласцівасць быць чалавекам. І памёр пасля філязофскіх спрэчак. Яму хацела ся памерці на карнавале ў Баі, але савецкія мяжы Кім ніколі не пераходзілі. З савецкім часам яму прапаноўвалі катэдру саветалёгіі ў адным з амэрыканскіх універсітэтаў. Але Кім не ўяўляў сябе ў эміграцыі. "Хутчэй я буду жыць на чацвёртым блеску рактару", — грукаў ён кіем, хадзіць без якога ня мог ужо шмат гадоў. І жыў. І заўсёды на чацвёртым, нават калі пра які Чарнобыль і гаворы.

Гледзячы на яго ў труне, сябар і вучань Кіма, ізраільскі паэт Грыгорый Трэстман сказаў, што ў Кіма — лоб Сакрата. І гэта парадынне не выпадкова. У Менску другое паловы XX ст. Кім быў тым жа, што і Сакрат у старадаўніх Атэнах. Абодва абедвух зъблараліся моладзі. Абодва былі філёзафамі. Абодва вялі недазволены гутаркі. Абодва любілі гэта больш за ўсё на съвеце.

Абодва пагарджалі побытам. Абодва мелі адданых (і здрадных) вучніў: шмат хто з гэтых вучніў стаў знамітым — спаміж як першых, так і другіх. І Сакрата, і Кіма ненаўдзелі ўлады.

Ён быў буйны ў спрэчкы — і гравічна далікатны з любімымі альбо безбароннымі. Ён быў гранічна вітальны (яго слова!), шчодры, шумны — і надзвіа ўмей слухаць. У лепшыя часы вакол яго — забароненага, дысыдэнтуючага — круціліся гурмы народу, і пры гэтым ніводзіз з яго сябrou (сведчылі з уласнага досьведу) не адчуў, што яго занядбалі, забыўшыся пра яго ўнатоў.

Ён на ўмей уключыць тэлевізар

першых, хто зразумеў беларусаў і стаўся ім дапамагчы. Няшмат удалося яму зрабіць, але беларусы маюць усё падставы, каб успамінаць з уздынёсцю гэтага добра, разумнага і сападаўтага. **А.Аляксандар Надсан, Лéйдан**

Апагей няянавісці

У "НН" ад 27 жніўня ў рубрыцы "Беларус" праз 100 гадоў у артыкуле "The United States of Leetwa" Уладзімір Адамчык адкрыў на публіку свою слабазамаскаўскую паміж сям'ёй і нащадкамі. Ад 1912 г. там працаў гурток беларускіх студэнтаў-багасловіаў. У 1913 г. прафэсарамі кананічнага права стаў беларус а.Язэп Белагалавы. У 1914 г. (а не ў 1912) вярнуўся з Лёўвену (Бельгія) а.Фабіян Абрантоў і быў прызначаны прафэсарам у сэмінарыі. Усё гэта, аднак, адбываўся, калі Матулеўіч ўжо не быў там. З многімі беларускімі выпускнікамі Акадэміі ён сустрэўся і пазнаёміўся ў Вільні ў 1919 г. і пазней.

Сярод выдатных царкоўных дзеяў біскуп Матулеўіч быў адным з

Бараніча найвялікшаю ахвярай сусветных катализмаў станецца Пайночная Амэрыка. Аднак амэрыканскія белыя хрысціяне ўжыды, гнаныя з асекімі Амэрыкі чорнымі, мусульманамі, знойдзены новую зямлю абіцьную... У Злучаных Штатах Літвы (трыторыя былога ВКЛ). Паводле аўтара, жыць на сваёй зямлі пасля прыбыцця амэрыканцаў застануцца далёка на ўсе абарыгены. Праваслаўным і расейскаму (трасяніку) моўным наканаваны лёс уцекаўшы на смаленска-саратаўскую "Беларус". Свядома-выкшталцоная рэшта застануцца выконваць ролю ўзялічных індзейцаў. Зрешты, пра туго ўзшту ў "творы" не сказана ані слоўца. Яно ў правільна, які тым рак, якая там турма, якая там старасць і съмерць! — галоўнае заставацца сабы. Дай Бог кожнаму такую съмерць. Дай хоць аднаму з мільёну такое жыццё. Тады жыццё шмат каго мецьмем хоць невялікі шанец стацца сапраўдным.

Сябры

Водгук-жарт Ад Лысага, но не таго, на каго вы падумалі

Вашы публікацыі – цілічны пример разнудзанасці прадажнай негасударственнай прэсы, у каторай выступает всяческое атэб'е ад Прафесара да Гаўна ўключыцельна. Устамі некаега Шніпа, па каторам даўно плачэт і пішчыт Пішчалаўскі замак, вішальмееце парадачнага Граждана, а у яго ліці – мой самы мудры на планете народ. Он пішат пра какой-такі банкет за півам, каторага не было і, чесна скажушы, палажа руку, і быць не могло, патому што дзеяло было как раз у Дзень Ваздушна-дзясянных войск, каторый был аб'ялён дзяржавам яшчо і Днём барбы с алкаголізмам на производстве і ў быту.

Тысячу раз праў тав. Граждан, і я расцэніваю эта как голас маёва народа сьнізу, кагда он, гавара пра "Картафэлькі", неліцепрыятна крыцікал цем самым правіцельства за апазадненіе з аўшчылением біты для уражай на картофельнай ніве, где, кстаці, сядзіць как раз і места нашаму Студенту, падвізашчымуся на нашай ушчэрбнай "Ніве" – прасыцце міне этак каламбур. Ведзь, чесна гавара, не будзе картофеля – не будзе і драніку ні пад трох, ні пад чатырох буслоу.

Што касаецца "ляндрынак", то і тут тав. Граждан адназначна і беспваротна праў, і, знаў уманастравеніе маёва народа, чесна скажу – пары, пары нам даць прастытуткам і прыгратым нашай жоўтай гаёўчэнкай "зайг зундам" самы рашыцельны бой! Да здрасцут саю зрох брацкіх народу!

Навекі ўмесьце!

ПРЫВАТНЫЯ АБВЕСТКІ

Вітаныні

Віншу маю мамулю іру з Днём нараджэння. Жадаю посыхе ў хыщы. Аляксандар

Мой даражэнкі сібар Bit! Віншу цябе з паступленнем.

Жадаю посыхе ў студэнцкіх хыщы. Сяброўка Алена

Калекцыі

Пралануны значкі, кукды, шайроны, маркі, капэрты "першага дня гашэння". Т.: 229-27-89

Мінія маркі з нацыянальнай сымболікай на купоны б/а "Нашай Ніве" ("Магогі", "Сыці", "Крык Фурасіні Полацкай", "Гарды Беларусі"). Ад Вас капэрта са з/а: 220030, Менск, а/з 195. Т.: 229-27-89

Кантакты

Беларускія нацыяналісты Кобрынчыны, дзе вы ёсьць? Ці "Абраходак" – ўсё, на што мы здолыўмы?

Генусь, 9-га акутум "Дынаамі"! Алец Вольны

Агу! Лунінецкія ліцасты, адгукніцеся! Алец Вольны – адзін з вас. Вул. Куйбышава, д.6, п.6154. Алец Вольны

Андрэю Вольны, це не Улькові-Капітальна ты зыбреашся Будаўшчына? Паўла

Кнігі, музыка

Шукаю книгу: Зынешняя палітика Беларусі (Зборнік дакладаў. Чэрвені 1941 – хінвені 1945). Т.4. Менск, БДУ, 2001. Складальнік: Дзянічнік, Міхail. Т.: 229-27-89. Алец (з 11.00 да 21.00) 220030, Менск, а/с 195

CD "Я нарадзіўся тут", "Легенды Вялікага Княства" і іш. Можна набыць у Гомелі. Т.: 45-11-51

Набуду 4 т. Янкі Купалы, кнігі з сэрыі "Мой родны кут" – пра Менск і Берасць. Т.: 259-55-40

Шукаю книгу В.Быкова "Сыціна". Т.: 8-0222-23-85-77

Беларускамоўныя музыкі можна набыць у Гомелі. Т.: 45-11-51

У Гомелі ёсьць беларускія аўдые- і відзакасці, кампакты, кнігі. Т.: 45-11-51 (штодня)

Набуду Г.Фаст "Апошня мяжа", Т.Хеердал "Падарожжа на "Кон-Ці" і іш. пра індэйцаў на беларускай мове. А/с 114, Гомель, 246049

"Amnesty International у Беларусі" (Гомель), у т.л. №4(10): перасылаванне геўг і лесьбінік, Макей "Разрэзаны сунены" (Беларуска-індэйская таварыства). А/с 114, Гомель, 246049

Падручнік беларускія мовы. Прыходзь і забірай! <http://ptjuch.czw/www/padruchnik>

Я.Карскі "Беларусь". М.Улашыч "Выбранае", К.Каліноўскі, Э.Алжыка, Я.Барычевіч, Ул.Жылка, "Фільматы і філіраты" з сэрыі "Беларускія кнігабор". Т.: 220-70-27

Беларускія кнігабор. Я.Карскі "Беларусь" – фундамэнтальная праца славутага вучонага. Упершыню з 1903 і 1916 г. Абмежаваны наклад. Т.: 220-70-27

Гісторыя краіны па-беларуску і ангельску! "Пістарычны шлях беларускай нацыі і дзяржавы" – шырокофарматнае, багата ілю-

Дарагі Віця!

(Звязаўся так, бо ўжо як чалавек незапомніны, статэчны і шадзячы, я дараваў Вам палітычныя вышлігі і канфідэнцыялы супрече мяне ў "Сабачых гісторыях"). Я звязаўся да Вас як да лектара Літаратурнага сэмінару "Варштаты", бо грэшным дзелам (шучу, шучу!), і я папісаў съцішата, а Вы кампетэнтны, ветліва і культурна даяце адлуп розным таем грамфаманам. Пра літаратурныя вартасты майх съціху можаце не распрастраняцца, іх я ўжо як чалавек ведаю, бо за савецкім часам я шыроко друкаваўся і нават звязаўся выставіцца на Нобеля, каб на тая перастройка – каб на яе паморак дзе які, каб на яе..!.. Параіце толькі, у які элітарны і ўліцельны орган міне свае творы даслаць: у "Советскую Беларуссию", "Звязду", "Рэспубліку", БТ, у ПЭНС-клуб ці яшчэ куды?

Але к дзелу. Пасылаю вам на роздум адну сваю віяшчыцу – вострую двухрадковую палітычную сатыру. Я што яно да ўсіх алюзій і намекаў Вам ўсё роўна не дапішу, таму толькі нашчот формы гэта элегічны дэйсцік, натуральна, у старагацкім стылі, бо тады ў такім памеры якраз і пісалі элегі, эпіграмы і некаторыя віды эпазу. Першы радок – гэта гэкзаметар, а другі – пэнтаметар, бо ён з водступам. Гоп, Міколка! Гоп, Марысъка! –

Пацалуй у сраку Лыска!

Разумею: спадзяваца на Вашу пойную аўтэктычную – гэта як супроць ветру (прабачце за канцыліярызм!) адпраўляю малую надабацьца, бо я ўтворчасці трymаюся курсу сацыялістычнага рэалізму, тым часам як Ваша газіянка – чортведама чаго! Але чым чорт ня шуці – можа, і ўскромлюю Ваша сэрца.

Увесь з вантробам і тэльбухамі Ваш,

Граждан

Ары вядзерчы, Рома!
(P.S.: па-італьянску разъвітваюся).

страванае выданне. Мізэрны наклад. Файны падарунак. Т.: 220-70-27

прадаю

Прадаю пантофлі мужчынскія (памер 41), красоўкі (памер 37) – новыя, нядорага. Т.: 265-75-73

праца

Сакратаркі, перакладчыцы шукаю працу. В/а (МДЛУ), ангельская і французская мовы, справаўдзства. Т.: 259-33-13 (Святына)

Шукаем адмислоўця па рамонце, праектаванні радыёэлектронных і электрэктрохімічных вырабаў. Т.: 222-27-18

Калі візаймадзесца бізнесам і мaeце прарапановы, дык завайтайте на сайт www.gospadar.com

Гісторыя. Кансультанты, рапэтытары заняткі. Т.: 286-05-95

Дапамагу пачаць уласную працу ў хаде (не распайсюдкаванне). Прыбытак ад 200 у.а. Нескладаны! Могиль усе. Ад Вас капэрта са з/а. 210041, Віцебск, а/с 6

фест

Аршанскае бардаўскі фест у гонар славутай бітвы пад Воршай адбудзца сёлета 15 верасня. Пачатак а 17-й. Гасціц адэвонікі з аршанскае чыгуначнага вакзалу з 15.30.

Даведкі і пытанні па т.: 8-02161-525-40 /сп.Гендэз/

нет

"Святая Дуброва – Крыжскі піроспарт" – адзіны изапалаганскі рэурс беларускага Сейца. Запрашаем усіх зацікавленых: <http://www.dubrova.cjb.net>

Запрашаем Ягамосцьці наведаць новы рэсурс – Кроніка Вялікага Княства Літоўскага – прысьвечаны гісторыі гэтага гаспадарства: <http://www.lita-kronika.cjb.net>

Сайт "Адзіны кандыдат" – <http://belkandidat.cjb.net>

© НАША НІВА. Спэцыялісты на "Нашу Ніве" забяспечаваюць 6 палос

форматам А2. Друкарня РУП "Выдавецтва "Беларускі Дом друку". Менск, пр. Скрынкі, 79. Рэдакцыя не ўжывае адказнасці за змест рэкламных аблістоў. Конг свабоды. Пасыпданні об

рэгістрацыі пэрыядичнай выдання № 581 ад 4 ліпеня 1996 г., выдадзенне Дзяржаўным камітэтам па друку Рэспублікі Беларусь. Юрдычны адрес: г.Менск, пр. Газеты "Ізвестія", д. 8, кв. 173. Наклад 5748.

Нумар падлісаны ў друк 10.09.2001.

Замова № 5170.

Рэдакцыйны адрес: Менск, Калектарная, 20а/2а

Наша Ніва

КУПОН БЯСЛІАТНАЙ ПРЫВАТНай АБВЕСТКІ

Задоўгана гэты купон, і мы паддадзему Вашу абвестку іза Беларусь за 15 сінегаў Бясплатна. 220050, Менск, а/с 537

ТЭКСТ

Імя і прозвішчна

Адрес, тэлефон

Па Вашых пісьмах

Святочны фэльетон

Добры дзень, паважаныя радыёслушачы! Пачынаем святочную музычную праграму "Па вашых пісьмах", прысьвеченую выбарам Прэзыдэнта Рэспублікі Беларусі Аляксандра Рыгоравіча Лукашэнка. Ценнымі згуртаванымі шэрагамі ідзе беларускі народ на выбарчыя ўчасткі, каб падтрымчы нашага адзінага рэальнага кандыдата, ягоны ўнутраны звязаны з вітаўчынай абаронадольнасці краіны й добрачыту народу. Вось ужо сям год наш наязменны стырнавы відэо з Беларусі да недасяжных вышыннаў эканомікі, натхненія

духуныя подзвігі.

А зараз будзе прамое ўключэнне з выбарчага ўчастку №6900. "Добры дзень, Менск!

Зараз дэльце гадзіны дні. Які паказаў папярэдні прагляд урнаў для галасавання, па

нашай акрузе Лукашэнка набірае 97% галасоў.

Народ проста валам валіць на выбарчыя ўчасткі. У вачах людзей съвеціца падзяяка.

"Кожны вечар глядзім, як прэзыдэнт кіруе

краінай праз праграму "Панарама", — кажуць людзі.

Канспэктуем сэлектарныя нарады. Хочам падзяякаць, што ў касавицу

дажджу не было, перадаць прывет і песьню

Алы Пугачовай". Штопрауда, падкупленыя

Захадам